

NEMSKI VOJAK, ki ne bo več streljal iz zasede. Bil je vjet, kot pove gornja slika, in na rokavu je imel trak Rdečega križa. Zalotili so ga v tej zavrtnosti blizu Acciarelle v južni Italiji.

Ruske zmage na bojiščih, doma in v diplomaciji

UKRAJINA OPUSTOŠENA, TODA OSVOBOJENA
NOVA POGODBA Z JAPONSKO DIPLOMATIČNI
USPEH SOVJETSEKE UNIJE.—AGRESIVNOST
MOSKVE V ITALIJI.—OBLJUBE RUMUNJI

V Moskvi odmevajo topovske salve čezdalje bolj pogosto. Vselej, kadar Stalin oznanja novo veliko zmago, se oglasi kakih 12 topov, da jo poudarijo čim bolj na glas.

Pot Nemcev tja in nazaj

Ko je Hitler 22. junija 1941 s tako samozavestjo udril v Rusijo, je bil prepričan, da mu bo v nekaj tednih padla kot zrela hruška v naročje.

Njegove armade so prodrle na eni točki 935 milj v notranjost Rusije. Osvojile so eno trinajstinsko sovjetskega ozemlja, kar se ne glasi veliko, toda nemške osvojitve v Rusiji so bile vendar ogromne vsled tega, ker so prišli pod oblast Hitlerjeve armade najbolj razviti, najbogatejši in najbolj industrializirani kraji.

Veliko zemlje osvobojene

Sovjetska armada je v malo manj kot treh letih vojne osvobodila pretežno del okupiranega ozemlja, ki ga je imela do leta 1939. Le še kakih 60.000 kv. milj ga je v nemških rokah. Ves ta del je zelo važen vsled svojih mest, strateških točk, pristanišč in prirodnih virov.

Ako k tem 60.000 kv. milj ozemlja doštejemo še baltičske dežele, vzhodno Poljsko in Besarabijo, ki jih Rusija smatra za sestavni del sovjetskega ozemlja, tedaj je pod nemško okupacijo še vedno okrog 200.000 kv. milj sovjetskega teritorija. To je približno toliko kot obsegati Jugoslavija in Italija skupaj.

Ukrajina je domalega vsa osvobojena, toda grozno opustošena. Mesta, tovarne, vasi, gospodarska poslopja — vse je požgano in v razvalinah. Le malo krajev, ki jim je bilo prizanešeno. Prva opustošenja je vršila na svojem umiku rdeča armada, da bi Nemcem prišlo čim manj koristnega v roke, Nemci pa so izmogovali ljudstvo, zemljo, prirodne vire in vse kar drugoga so še mogli, ob umiku pa do kraja uničili vse, če so le utegnili. Ameriški časnikiarji, ki so imeli priložnost videti posledice

opustošenja, poročajo, da tudi sadovnjakom ni bilo prizanešeno. In drevje ne zraste v enem letu. Treba bo milijone delavcev in ogromno materiala, predno Ukrajina postane spet to kar je bila pred vojno. Na kmetije je treba živine in stroje, semen in novih gospodarskih poslopj, ker so prejšnja požgana. Ni čudno, ako se v Rusiji čujejo zahteve, da bi morala Nemčija po vojni poslati v Ukrajino in v druge opustošene kraje na vzhodu najmanj milijon delavcev in pa materiala, da bi vsaj nekaj vrnila za škodo, ki so jo storili.

Nemške izgube

Maršal Stalin je dne 23. febr. lansko leto dejal, da so znašale nemške izgube do takrat na vzhodni fronti devet milijonov mož, izmed njih najmanj štiri milijone ubitih. Lanskega novembra je dejal, da so nemške izgube v minulemu letu znašale

(Konec na 5. strani.)

Vzlic vojni so politiki pognali deželo v umazan breznačelen volilni boj

V sredi najhujše vojne vihrave v zgodovini se v tej deželi vrši tudi eden najumazanjših volilnih bojev v zgodovini. Načelnosti ni v njemu, ker je nima ne republikanska, ne demokratska stranka. Redki so predsedniki, kar smo jih imeli od postanka te republike, ki bi bili napadani tako brezobzirno, tako surovo, kakor mlatio po Rooseveltu.

Razni Diesi in McCormicki odkrivajo "komuniste", ki jih je kot listja in trave in za orodje imajo Roosevelta, da se polaste vlade in zrušijo ustavo ter poteptajo ameriške tradicije z njegovo pomočjo. Roosevelt razsipa naše denar, naše pridelke, industrijske proizvode in prirodne vire na vse štiri vetrove, namesto da bi se brigal za svojo deželo.

Oblači in prehranjuje Arabce in Ruse, in podpredsednik Wallace bi rad dal kvort mleka na dan tudi vsakemu culukafuru, čeprav ga ne pijejo.

Psóvke lete tudi z druge strani. Kakor vidi Dies vse črno komunistov, ga od drugod prijemajo, čemu ne stopi na prste fašistom, ki jih je kakor mravljincev.

Podtalno, in čezdalje bolj tudi javno, plamti antisemitizem.

Rosevelt in Wallace bi rada odprla vrata vsem Židom, da bi. Žed. države spremenili v svojo pravo "obljubljeno deželo." Uničiti skušata s potiskanjem črncev v enakopravnost hegemonijo in dostojanstvo belega človeka.

Zaljivih kartunov, ki sramote od reakcije znamenovane osebe, je čezdalje več. Na shodih vprijejo demagogi, ki prekašajo celo Coughlina in pokojnega senatorja H. Longa iz Louisiane.

Hitlerjevi pronemci in naciji ribarijo v tej kaluži po svoje. Irski reakcionarji v talarjih prispevajo svoj delež blata.

Kaj se je zgodilo z ameriško demokracijo, da je s svojimi političnimi krmarji zašla v tako važnem času v gnójnico?

Vsaka stvar ima kakšen vzrok. Sedanja kampanjska godlja ga ima v tem, da se reakcija boji delavstva. Če ne bi bilo organizirano, v unijah, ne bi imela strahu pred njim. Ko bo vojne konec, če ne že prej, se mora unije uničiti, ali jim vzeti moč z zakoni. In akcijo za samostojno delavsko politično akcijo se mu mora preprečiti. Reakcija je v hysteriji in slepa za resnico, da ni več povratka v prošlost.

Kralj in Badoglijo obljubljata volitve in razširjenje vlade

Angleška časniška agencija Reuter je poročala, da je kralj Viktor Emanuel dne 28. marca v proglasu na narod obljubil reformirati svojo vlado na najširši podlagi čim bo Rim osvobojen in se vlada tja preseli, in obljubil je volitve v Italiji "štiri mesece po končani vojni". Dokler se Rima ne osvobodi, naj vlada ostane kakršna je.

Parlament, ki bo izvoljen štiri mesece po vojni, bo predstavljal vez med ljudstvom in krono in kralj ter zbornica bosta vzajemno sodelovala.

V istem proglasu je kralj dejal, da naj polemika o vprašanju dinastije neha, ker škoduje avtoriteti, legitimnosti in ogroža moč države.

Kralj in Badoglio, o katerima

Delavska stranka v N. Y. pod novim vodstvom

Boj za vodstvo v delavski stranki v New Yorku, ki se uradno imenuje American Labor Party, je vzbujal v minulih primarnih volitvah, pozornost vse ameriške politične javnosti. Važnost te stranke je namreč v tem, da je s svojimi par sto tisoč glasovi že večkrat odločila med demokratskimi in republikanskimi kandidati. Je torej nekaka "balance of power."

Ustanovljena je bila na iniciativno socialističnih starogardistov po razkolu v socialistični stranki. Svojo moč je zidala na unije, ni pa bila zgrajena tako, da bi jo unije kot take kontrolirale.

Svojih kandidatov je le malo nominirala, pač pa sprejemala na svoj tikel Roosevelta in druge kandidate demokratske stranke, ako so ji bili po godu. Zakon države N. Y. namreč do-

voljuje aspirantom v politične urade kandidirati na tiktih vseh strank, ako jih hočejo nominirati. V Illinoisu n. pr. pa postava dovoljuje kandidirati na listi samo ene stranke.

V enem slučaju je newyorška delavska stranka — ALP — prejela nad 400.000 glasov. Enkrat so na njenem tiktetu oddani glasovi za demokratskega kandidata Lehmana za gubernerja odločili zmago njemu v prid. Chicago Tribune imenuje glasove A. L. P. za komunistične, iz vzroka, ker so se komunisti že pred leti lotili ALP osvojiti zase.

V okrajih newyorškega mesta so komunisti s pomočjo takozvanih komunističnih unij dobili kontrolo nad ALP že pri prejšnjih primarnih volitvah, a po ostali državi si jo je ohranila originalna skupina. V tork 28.

marca pa so prišli v manjšino povsod. Izmed 750 strankinih zastopnikov jih je dobila Hillmanova skupina nad 600.

Na čelu boja za reorganiziranje ALP je predsednik unije ACW Sidney Hillman. Vodja v boju proti Hillmanovemu načrtu je bil predsednik unije ILGW David Dubinsky. S Hillmanom je bil v tem boju ves čas Browderjev politični aparat, ki ima veliko vpliva v "komunističnih" unijah, na Dubinskijevi strani pa njegova velika unija ILGW in nekaj drugih, ter socialdemokrati s svojimi listi New Leader, Forward in par drugimi.

Hillman ni komunist. Njegov načrt je, da naj ALP vodijo unije ne pa politični klubi. Dubinsky smatra, da bi v tem slučaju dobili kontrolo v nji komunistične unije, ker so v večini. Unije

Ameriške izgube do 30. marca znašajo nad 173,000 mož

Vojni in mornarični oddelek sta dne 30. marca poročala, da znašajo naše izgube na vseh bojiščih 173,239 mož. Od teh jih odpade 130,619 na armado in 42,620 na mornarico.

Od skupnega števila obeh oddelkov je bilo 40,657 ubitih, 64,098 ranjenih, 36,321 pogrešanih in 32,163 ujetih.

Kopna armada je od početka vojne pa do 30. marca izgubila 22,570 življenj, mornarica pa 18,987.

Vojni tajnik Stimson navaja v svojem poročilu, da je izmed 53,124 ranjenecv 27,296 okrevalo popolnoma in so se vrnil v vojno službo.

Izmed ujetnikov jih je umrlo 1,675, večinoma v japonskih taboriščih.

Sedaj, ko prerokujejo, da se z invazijo na kontinent kmalu prične, razpravljajo razni "veščaki" in lajki veliko o izgubah življenj, ki jih ho zahtevala druga fronta. Nekateri trdijo, da jih bo polovico ubitih in drugi cenijo, da bo padlo v invaziji milijon naših vojakov. Neki list komentira, da ima Hitler od teh ameriških časniških "vojaških ekspertov" lahko precej koristi, ker mu z ugibanjem, kolikšne bodo naše izgube, približno povedo, koliko vojakov mislimo poslati na "drugo fronto". N. pr. če tak "ekspert" trdi, da bo polovico naših ubitih, drugi pa dodaja, da to pomeni milijon mož, jih mislimo poslati v Francijo dva milijona.

Izgube kajpada bodo. Toda kolikšne, nega v naprej ni mogoče prerokovati.

Anglija je imela že velike izgube

Izgube Anglije v tej vojni, všteti njene dominjone, znašajo nad 800,000 mož.

je bilo očitno, da sta celo v južni Italiji brez zaslonbe, sta si njun položaj od kar ju je Moskva priznala, jako utrdila. Prej sta imela podporo le angleške in ameriške vlade.

Republikanska kombinacija je vsled umika komunistov začasno iz reda, ker so baš oni bili v zahtevah za republiko in za odstranitev fašističnega kralja najglasnejši, nedavno pa so apelirali na vse opozicijske stranke, naj z notranjim bojem prenehajo in skupno z vlado in zavvezniki delujejo za izgon Nemcev iz Italije.

Se eno drugo važno zmago si je izvojevala savojška dinastija v diplomatskem šahu. Italija je odprla pot iz "sobojevnštva" v zavezništvo in kadar so priznala kot taka, bo prišla na mirovno konferenco ne kot poražena, pač pa kot ena izmed zmagovitih dežel.

AFL pa so večinoma proti vsaki taki stranki in zato je bil Dubinsky pri primarnih volitvah za ohranitev ALP pod starim vodstvom z nekaj tisoč glasovi poražen.

On in drugi njegovi pristaši so iz vodstva ALP takoj po volitvah izstopili in volilni izid pa proglasili za zmago Browderjevih intrig.

Tako je, končalo prvo poglavje v eksperimentiranju z ALP. Hillman in njegovi ljudje, in enako browderjevci, zatrjujejo, da pomeni volilni izid dne 28. marca zanjo preropenje, prejšnji voditelji pa ji prerokujejo zatón. Toda naj bi bila pod enim ali drugim vodstvom, v obeh slučajih bi bila tudi letos le filijalka demokratske stranke. Delavska stranka take vrste je torej le žoga v rokah politikov ubeh kapitalističnih strank.

Vsi imamo kake križe in težave

FRANK ZAITZ

Dne 29. marca sem prinesel v tiskarno SNPJ nekaj gradiva za v Majske glas. "Tri dni pozneje, kakor lani," je pripomnil upravitelj tiskarne Filip Godina. Forman Michael Prazek pa je vpraševal: "Kdaj misliš, da izide, meseca junija?"

Prazek ima navado, da se šali tudi kadar govori resnico, Filip pa je resno pojasnjeval, kako težko je dobiti delavce, zato se bi morali z rokopi in oglašili bolj žuriti in jih sproti pošiljati. Če pride preveč gradiva naenkrat, ga ne bo mogoče postaviti vsega tisti dan, pač pa kadar bo za tisto delo kaj časa na razpolago. Tiskarna v sedanjih razmerah ne more jamčiti dovršitve kakega dela ob času drugače kot da gradivo toliko prej prejme.

Pred vojno je bilo lahko. Delavcev je bilo kolikor si jih potreboval in za material ni bilo treba čakati, niti prositi družb, da ti ga pošljejo. Se ponujale so ga!

Vse te stvari so mi znane, ker sem imel precej priložnosti seznaniti se z njimi že v prejšnji vojni. Filip pa ima izkušnje v njih še mnogo dalj.

Amak težave so vsestranske in vsake sorte. Ima jih tudi vsak list in vsak urednik. Posebno še taki listi in njihovi uredniki, kakor je Proletarec in ostali dve naši publikaciji (Am. druž. koledar in Majske glas).

Pri nas bi delavcev manjkalo tudi kadar bi jih bilo v izobilju, ker jih ni s čim plačati. In drugo, tudi ako ga dobiš, koliko pa je takih, ki bi bil več poslov, bil pri volji obremeniti se z njimi in vztrajati v njih od leta do leta?

Majske glas in Druž. koledar meta sotrudnike, ki so jima v bonos. Urednik jim pojasni težave, opozarja na vojne razmere

in namiguje, da bi rad gradivo od njih bolj ob času kot pa prejšnja leta.

Ampak tudi sotrudniki so v vojnih razmerah! Dva — oba v uradniških službah, sta odgovorila, da jima je delavnik podaljšal, ob večerih pa sta zaposlena zdaj v kampanji za prodajo vojnih bondov, zdaj za Rdeči križ in ponujajo jima in sprejemati morata še razne druge naloge. Torej če le mogoče, bosta kaj napisala in poslala...

Nekateri naši sotrudniki delajo v tovarnah. Dolge ure, včasih je treba na ših tudi ob nedeljah, seje in drugi opravki — kdo bi jih našteval!

Torej namesto "prej", kakor bi človek rad, bo prišlo "vse naenkrat." A morda le ne bo tako slabo! Tiskarna SNPJ je nam doslej še vselej dobro postregla in uverjen sem, da bo storila kolikor bo v teh okoliščinah mogoče tudi sedaj.

Vsled vojnih razmer bi se lahko tudi jaz nekoliko potožil, pa ne samo radi njih! Vojne razmere so mi podaljšale delavnice, ki je bil že prej dolg, za mnogo ur. Do tiskarne, kjer tiskamo Proletarca, vzame eno uro časa. Pred vojno je zadostovalo, če sem šel v njo enkrat na teden, ko se vlagala postavljeno gradivo v forme. Po kopije so prihajali sami in prinašali odtiske za koregiranje. Kadar smo bili v uradu obloženi z nujnim delom, mi je bilo mogoče dobiti koga ob sobotah in nedeljah, da je koregiral odtiske. Prečitati šest strani gradiva in delati popravke ni stvar ene ali dveh ur. Sedaj nam odtiskov, da bi jih lahko brali ob nedeljah, v urad več ne pošiljajo. Vsak pondeljek jih moram hoditi koregirati v tiskarno, zvečer pa jih vzame v roke tiskar. Po

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Poročila iz naselbin o aktivnostih in volji za vztrajanje

Zapadna Pennsylvania, in pa Johnstown z okolico, sta bila pred leti najjačji trdnjavi pri delu za naše gibanje in v agitaciji za naše napredne bratske jednote in zveze. Padec premogovniške industrije po prejšnji vojni, stavke, končane s porazi, in depresija, ki se je tam pričela leta prej kakor drugje, vse to je imelo svoje posledice tudi na aktivnosti v naselbinah slovenskih premogarjev, toda opustili jih niso niti v najtežji časih.

Kako je z našo stvarjo v njih sedaj, pove zapisnik konference JSZ in Prosvetne matice za zapadno Penno, ki je objavljen v tej številki. Dokaže, da je vera v naše ideje in volja delati zanje med sodrugi in somišljeniki v Penni močna kakor zmerom.

O delu za Majske glas v Clevelandu poroča v tej številki Anton Jankovič, kakor tudi o drugih aktivnostih.

John Krebel poroča o pripravah za koncert Zarje, ki je sedaj edini aktiven slovenski pevski zbor pod okriljem naše zveze.

O energičnosti kluba št. 11 JSZ in sodrugov v vzhodnem Ohio smo omenili na tem mestu v prejšnji številki.

Somišljeniki, ki pomagajo pri našem delu imamo širom dežele, kjer so slovenske naselbine, toda ne še v vseh. In v mnogih drugih bi jih potrebovali več kot jih imamo.

V očigled pomankanja organiziranega, neodvisnega političnega gibanja in oportunističnega, ki ga uganjajo razni voditelji unij v politiki, in zamenjavanje socializma s pacifizmom v nekaj močni S. P. je čudno, da more še toliko skupin socialistično delati vzlic vsem oviram. Naši sodrugi in somišljeniki so ena izmed njih.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdava Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Čemu nesoglasja med zavezniki radi njihne politike v Italiji?

Članek v Izvestjah dne 30. marca je bil prvo pojasnilo sovjetske vlade, čemu je priznala sedanjo italijansko vlado ne da bi se o tem prej "posvetovala" z angleško in ameriško vlado, kot sta v začudenju poudarila Hull in Eden. V Londonu so še pripomnili, da je bila Moskva prva, ki je priznala italijanskega kralja in njegov režim.

Nato so se pričele v časopisju in v radiu kritike, pa tudi napadi na Stalinovo diplomacijo, nekateri pa so ga opravičevali s stališča, da kar on stori, vse prav naredi.

Stalin in Molotov vodita svoje sorte diplomacijo, ki se od otodoksnega zelo razlikuje, a je po svoje zvičajna. V Zed. državah in v Angliji jih ni malo, ki jo označujejo za lokavo, zahrbtno in neiskreno v vsakem slučaju.

N. pr., sovjetska vlada je bila v komunističnem tisku v Ameriki, v Angliji in vespovsod oglašana za absolutno nasprotno fašistoma Emanuelu in Badogliju. Komunistična stranka v Italiji je na shodih, na katerih se je manifestirala proti kralju in Badogliju, in s tem tudi proti Churchill, poudarjala, da bo republika izvojevana in fašistični kralj in njegov fašistični maršal pa bosta sirmoglavljena, ker ima republikansko in vse drugo antifašistično gibanje v Italiji mogočno, demokratično Sovjetsko unijo na svoji strani. Po protimonarhističnem shodu dne 19. marca, na katerem je bila komunistična skupina najglasnejša, so navzoči prirejali Stalinu največje ovacije. Churchill pa bi bili napadali, ker podpira kralja, a sklicatelji shoda so morali zavezniški vojaški oblasti v naprej jamčiti, da govorniki ne bodo niti neposredno napadali nobenega zavezniškega državnika.

Hvalili tudi niso nobenega, razen Stalina, in ta ali oni je omenili, da je treba Italijo preosnoviti po vzoru demokracije Zed. držav.

Kmalu po tej protimonarhistični manifestaciji so zborovali izvedeli, da je vlada v Moskvi kralja in Badoglija uradno priznala in sklenila z njima uspostaviti diplomatske odnose. Emanuel se je Stalinu za to priznanje zahvalil z izbranimi besedami in izrazil nado, da bosta v bodoče Italija in Sov. unija zmerom v prijateljskih odnosih.

Voditelj komunistične stranke je na ta dogodek izjavil, da se nje ne tiče in bo nadaljevala za odpravo monarhije.

Med tem je prišel iz Moskve glavni italijanski komunistični vodja Palmiro Togliatti (Ercoli), ki je živel tam v ubežništvu. Sklical je v Neapel vodilne komuniste, jim razjasnil stališče sovjetske vlade in priporočil, da se naj umaknejo iz republikanskega gibanja in namesto tega naj se rajše izrečejo za demokratiziranje sedanje italijanske vlade. Poročilo časniške agencije AP z dne 1. aprila v Neaplu pravi, da je omenjeni Palmiro Togliatti izdal v imenu komunistične stranke na italijansko ljudstvo oklic za formiranje "vojnne vlade" in ob enem apeliral, da naj se zahteve za odstop kralja opusti. Poročila po radiu istega dne pa so pojasnjevala, da so komunisti pripravljene vstopiti v tako vojno vlado tudi če ji bi načeljeval Badoglio, ki so ga do 20. marca nazivali za fašista.

Čemu je Moskva glede Italije spremenila svoje stališče? Ali ga je sploh spremenila?

Članek v Izvestjah, ki je uradni list sovjetske vlade, naravnost poudarja, da med zavezniki glede Italije ni sporazuma. Na konferenci v Moskvi, na kateri je predstavljal ameriško vlado Cordell Hull, angleško Anthony Eden in sovjetsko Vjačeslav Molotov, so sedanjo italijansko vlado skupno priznali pogojno, da se jo čimprej "demokratizira".

Ko sta se Hull in Eden vrnila domov, je točka za demokratiziranje italijanske vlade ostala le na papirju. Churchill, ki ima v vnanji politiki Velike Britanije glavno besedo, ne pa tajnik vnanjih zadev Eden, je po moskovski konferenci v parlamentu objubil, da se bo italijansko vlado razširilo in reformiralo, čim zavezniški osvoje Rim in se vlada tja preseli. V Moskvi menijo, da če bodo zavezniške čete v Italiji do Rima prodirale kakor doslej, je do njega še daleč.

Članek v Izvestjah dalje poudarja, da je kraljev-Badoglijev režim ustanovila angleško-ameriška vojaška in diplomatska kombinacija v Italiji, v kateri ni imela sovjetska vlada nobene besede. Sele pozneje so Angleži in Američani v Italiji ustanovili posvetovalno komisijo in članek v Izvestjah ugotavlja, da so imeli Rusi v nji par članov. Ta komisija je brez veljave. Stike z vlado in z vsemi drugimi državnimi ustanovami ima samo angleško in ameriško poveljstvo in njihov AMG. Ako so hoteli Rusi v tem položaju, za katerega sta samo Anglija in Amerika odgovorni, imeti v Italiji kakšne zveze, jim ni kazalo drugega kakor priznati tam vlado kakršna je in poslati k nji poslanika in drugo diplomatsko uradništvo.

To se je zgodilo. In čeprav je Moskva lani oznanila, da je kominternu razpustila, vidimo v Italiji, v Angliji in v Zed. državah, da se zelo dobro deluje, namreč dobro po tokih vnanje politike sovjetske vlade in s tem v interesu Rusije. Anglija in Zed. države

JAPONSKI RUSILEC, ki so ga ameriški letalci potopili blizu Truka na Pacifiku.

Sava Kosanović o Titovi borbi in o odnosih med narodi v Jugoslaviji

Dnevnik New York Post z dne 21. marca je priobčil intervju, ki ga je imela za omenjeni list Sava Kosanovićem poročevalka Naomi Jolles, iz katerega povzemo namo sledeče:

"Sava Kosanović, minister prometa in prehrane v jugoslovanski vladi, katera je v marcu 1941 zrušila apizarski režim, ker se je prodal Hitlerju, je prvi član vlade, ki je stopil na stran partizanov. Preteklo leto je postal ostavko in odsel se ni mogel več strinjati s politiko zamejpe jugoslovanske vlade.

"Govoreč o pogosto naglašanih nesoglasjih med Srbi, Hrvatini in Slovenci" — pravi Miss Jolles v svojem uvodu k razgovoru, — "je Mr. Kosanović poudaril, da so ta nesoglasja bila vedno opredeljena po reakcionarnih interesih; najprevo po avstro-ogorskem cesarstvu, zatem po diktaturi kralja Aleksandra in končno po nacistih. Sedanja propaganda teh reakcionarcev je, da Mihajlovič predstavlja Srbe, do čim so jim Hrvati, ki simpatizirajo s Titom, komunistični oziroma dominirani po komunistih.

"Ali ni dolgo tega," je dejal Kosanović, "ko so bili Hrvati obtoženi kot fašisti, ki so ubili kralja Aleksandra."

"V članku je dalje rečeno: Kosanović, ki mu je 49 let, izhaja iz stare rodbine pravoslavnikov, kateri so se dolgo borili na narodnem polju. Solal se je najprej na Reki, ki je bila tedaj pod vlado Budimpešte. Srbsko-hrvaški jezik je bil za branjen. V reških šolah se je učilo samo madžarski ali pa italijanski jezik. Ze takrat sem videl v tem krivico, je pripomnil Kosanović.

"Ali o sebi ni hotel govoriti in je le nehoti odkril, da je bil interniran in bi bil tudi skoro ubit, a k temu je dodal: Govoriti o takih nedemokratskih postopkih bi moglo napraviti vtis, kot da je bila Jugoslavija osnovno fašistična dežela. Potem bi se ljudje vprašali: Kakšna razlika je, če izgubi Jugoslavija borbo proti Hitlerju ali proti njenim oblastnim reakcionarjem?"

"V ostalem je moja oseba majhne važnosti — je dejal, ter se hitro povrnil k predmetu, kateri mu je najbolj pri sreju:

"Partizani, je dejal, so v resnici pričeli obstajati že pred več leti, ko sta Hrvatska seljačka stranka in Samostojna demo-

kratska stranka, poslednja pretežno srbska, formirali Seljačko-demokratsko koalicijo, da delujejo skupno proti diktaturi. Važno pri tem je to, da so složno tedaj delovali Hrvati in Srbi.

"Leta 1931, ko je kralj proglasil ustavo in razpisal volitve, smo mi bojkotali volitve", je dejal z zanosom, "ker ni bilo mogoče, da pride opozicija do besede in sodelovanja v parlamentu."

"Leta 1935, leto dni po smrti kralja Aleksandra, so bile razpisane druge volitve, z javnim glasovanjem," je dodal pomenljivo. "Kdor je hotel glasovati proti vladi, je moral iti pred policijsko komisijo in po tem si lahko mislite, da to ni bilo lahko. Pa je kljub temu dobila opozicija skoro toliko glasov, kot vlada, medtem, ko so dobivale vlade v Avstriji, Nemčiji in Italiji po 99 odstotkov večine.

"Jaz smatram to za znak velike politične zrelosti našega seljaštva. Vedeti je treba, da večina naših seljakov ali kmetov nima posebne formalne naobrambe. V onih predelih, koder so bili ljudje dolgo pod Turki, je večina žen nepismenih."

Kaj pa jim potem daje to zrelost?

"Mi živimo v jako zanimivem kraju sveta, je odgovoril Kosanović. "Na torišču zgodovine. Mi imamo tradicionalno ljubezen do svobode in za nami je dolga borba za narodni obstanek.

"Baš pred nacističnim napadom sem se vozil z železnico iz Zagreba v Beograd. In povsod so ljudje spontano peli pesem o Hitlerju, kako bo izgubil glavo na Balkanu in pa oho, ki pravi, da je boljša vojna nego pakt s Hitlerjem in boljši grob nego robstvo.

"Najboljše orožje proti Hitlerju," je rekel, "je biti pripravljen umreti za svojo stvar. Zato je bilo partizanom mogoče brez tankov in brez letal zlomiti sedem ali osem nemških ofenziv."

Ali kakor je Kosanović vnet pobornik Tita, nima kljub temu nič izrednega reči proti Mihajloviču, kot človeku.

"Mihajlovič," je dejal, "je v položaju, kot je bil vaš general Lee, ki se je v civilni vojni boril proti osvobodjenju sužnjem in proti uniji — medtem, ko je Tito nekakšen Lincoln, ki se bori, da reši edinstvo, ker vidite, parti-

nimajo v Italiji nobene ljudske stranke, a opirajo pa se na vladojoči sloj, ki pa mu je le za ohranitev privilegijev, ne pa za demokracijo.

Sovjetska vlada sporoča skozi svoj omenjeni list ameriški in angleški vladi, da z njuno politiko v Italiji ni zadovoljna. Kliče ju v trojen sporazum za mobiliziranje vseh protifašističnih sil v Italiji za vojno proti Hitlerju, namesto da trošijo energije z medsebojnimi prepiri. In ker angleška vlada, in z njo ameriška, podpirati sedanji režim, je v to sedaj pristala tudi Rusija, in kot pravi, je to storila v interesu sloge in večje skupnosti v vojni proti Hitlerju, ki ga je treba napasti z vseh strani, da bo poražen.

Italija je bila mnogo let pod angleškim vplivom, tudi takrat, ko je bila pred prejšnjo vojno zaveznica Avstro-Ogrske in Nemčije. Vpliv nad njo si hoče pridobiti tudi po tej vojni, kajti Sredozemlje je angleška življenska žila. Način, s kakršnim je prišla sovjetska diplomacija v Italijo, Londonu brzokone ni všeč, in tudi Washingtonu ne. Politični in ekonomski interesi med njimi so si pač preveč v navskrižju, neglede kako vlade teh treh velesil govorijo o enotnosti in vojnih naporih in o vzajemnosti, ki bo vladala med njimi po vojni.

zani se bore tako proti osišču, kot za ujedinjeno demokratsko Jugoslavijo."

Kosanović je prišel v Zed. države v vladni misiji po nacistični okupaciji in je potoval preko Grčije, Palestine in Južne Afrike.

Ob tolmačenju kaj so nekaj značili četniki, je dejal, da je bilo po zlomu jugoslovanske vojske na stotine gnezd odpora in absurdo bi bilo misliti, da je bila odkraja ena sama organizacija.

"Mihajlovič," je rekel, "je bil častnik. Jaz mislim, da je bil iskren, toda je bil od početka obkojen s slabo politično atmosfero. To je bilo katastrofalno, a vlada in diplomatje, ki so delovali v njegovem imenu, so bili pa še bolj katastrofalni.

"Važno je danes to, da se ve, da člani današnje vlade ne predstavljajo nikogar v Jugoslaviji. To so v glavnem diplomatje, kateri so bili postavljeni na svoja mesta v vladi po režimskem diktatu. Naravno, oni ne predstavljajo ideje 27. marca, katera je zrušila baš apizmet."

"Oni so podpirali Mihajloviča in izzivali stara trenja v nadi, da se povrne nazaj diktatorski režim."

"Kljub takozvani srbski propagandi proti partizanom, je v vrstah partizanov 58 odstotkov Srbov. To je vsekakor znak najjačje kooperacije. — Deliti Balkan na sfere interesov se pravi ustvarjati pogoje za novo vojno."

V zaključnem govoru je Mr. Kosanović naglasil: "Edino rešitev, ki jo vidim, je velika demokratska federacija vseh južnih Slovanov. Ta naj bi vključevala tudi Bolgare. Oni so isti narod kakor mi in med nami ne obstajajo izrecne narodne meje. Veliki zavezniški bi morali podpirati Tita v polni meri. Ni potrebno, da se dela preko vlade, postavljene v Kairu pred pet mesecev, katera tako ne predstavlja nikogar.

"Progressivnost je edini način borbe proti osišču. Ni potrebno imeti strahu pred socialno revolucijo. Istočasno rečem, da narod, ki je zgubil v borbi za osvobodjenje milijon življenj, zasluži, da ima bodočnost zagotovljeno. ZOJSA.

NEKAJ O HITLERJEVIH TOVARISIH

Cleveland, O. — Ko sem čital, da bo v tem in tem kinu predstavljen Conrad Heiden, avtor knjige "Der Fuehrer", sem bil radoveden in se udeležil. Pisatelj pozna Hitlerja od l. 1920, ko (Hitler) še ni bil nemški državljani.

Knjige nisem čital, a iz vprašanj, na katera je odgovarjal, sem spoznal, da je bil Heiden nasprotnik Hitlerja že od takrat, ko ga je prvič spoznal. Imenuje ga fanatika in sposobnega za meniha ne pa za ljudskega vodjo.

V knjigi je tudi povedano, kako se je rodila nacistična organizacija v Monakovu, kjer je bil njen začetek. Pozneje sem pa še druge izvedel, kako sta bila brata Strasser glavna krmarja, ki sta Hitlerja dovela tja kjer je.

Otto Strasser je sedaj baje nekje v Kanadi, vsaj tako je bilo poročano, je pa kjer že je v stalnih stikih s komentatorji in bu-

likacijami, ker njegovi dopisi so precej razširjeni. On vodi podtalno vojno "Ven s Hitlerjem" in ima za "firerja" in njegove pomagače določenih 67 "mučeniških kazni". Dejal je, da bi mu bilo v največje zadoščenje, ako jih bi mogel sam izvršiti. Sovražstvo do Hitlerja si je Strasser pošteno zaslužil.

Njegov brat Gregor Strasser, ki je pomagal Hitlerju plezati kvišku po lestvi, je bil mučen in potem ubit v tistem velikem puču, oziroma čistki. Otto Strasser pa je izginil iz Nemčije ravno o pravem času, da ga ni zadel a slina usoda. In sedaj deluje, da se bi on dokopal na vodstvo Nemčije, kadar bo Hitler padel.

Kakšno vlogo sta dva brata z drugimi vred igrala v tej svetovni zmešnjavi? Otto in Gregor sta pomagala Hitlerju, Himlerju in Goebbelsu, da so plezali kvišku po hrbtu Nemčije. Ona dva sta veliko odgovorna za razširjenost nacizma. To je bilo v onih dneh, ko se je pričel in so na Bavarskem dobili premoč komunisti. Ti dve struji sta se bili na življenje in smrt in podlegli so s pomočjo države prvi.

Otto Strasser je bil kajzerjev artilerijski poročnik. Ko je bilo po prvi svetovni vojni sklenjeno premirje, se je zdrvil za rano na nogi v Monakovem. Pobegnil je iz bolnice v Ulm in se vpisal v grupirano armado Ernesta Roehma, četudi je bilo strogo ukazano, da se mora vojaštvo demobilizirati. V Monakovu mu je pomagal brat Gregor in druge "olpe, ki so napadale komuniste, da zaduše njihovo gibanje, oziroma nemško komunistično revolucijo. Preganjali so vsakega, če je bil smatran za komunisto. Pri komur so dobili orožje, so ga ustrelili.

Ko je prišel na Ottona in brata Gregora ter njune tolope, ki so bile med delavsko maso nazivane za kontrarevolucijo, pritisk prevelik, sta morala odnehati. A podtalno sta nadaljevala.

Na obravnavi ruskega agenta Levina sta na sodišču srečala Hitlerja. Ta korporal, bivši sobni pleskar, je bil šel v komunistično gibanje, da izve imena in jih ovadi, ali pa sam obračuna z njimi. Tako je torej pričal proti Levinu in ostalim obožnim komunistom, katerim se je izdajal za zvestega tovariša.

To čudno pokveko sta omenjena brata označila za pokveko in lažnjivca.

Gregor je bil lekarnar v Monakovu. Ko se je v politiki in intrigah bolj uveljavil, si je najel soferja in ta ni bil nihče drugi kot sam Heinrich Himmler, ki je mežikal s svojimi rdeče obrobjenimi očkami in pokimal. Na dan velikega puča pa je Gregor Strasser zapustil Velenemčijo v kraj, od kjer ni povratka.

Predno se je to zgodilo — precej časa prej, je Gregor predstavljal Ottona Ludendorffu, in poudil nacionalsocialistom svoje lekarniške prostore za zborovanje. V njih sta Ludendorff in Hitler kovala načrte za ovrženje in uničenje versailleske pogodbe. Otto je dobil kontrolo nad domačo gardo in nacistično študentsko federacijo. Sklenili so, da to bo prilika ugodna, pokličejo še junckerje in ostale za veliko Nemčijo, kar se je zgodilo, čeprav je bil Hitler vržen v ječo. A to mu je le pomagalo.

Ker je bilo nacistično nasilno gibanje prepovedano, so se organizirali v legalno stranko. Hitler je med tem na Gregorjev nasvet pisal "Mein Kampf".

Otto si je zbral pri svojem porpaganem časniškem delu dr. Josepha Goebbelsa, ki je imel dober jezik, a je slab pisatelj. Goebbels je sedaj Hitlerjev propagandni minister. Goebbels in Otto sta ustanovila propagandni časopis, toda ker je prvi bolj jeznorite nature, sta pričela med sabo in drugimi dopisniško vojno, kakor včasih dopisniki v ameriških slovenskih listih. Otto je bitko izgubil in se izmuznil, ko je uvidel, kaj mu preti.

Dne 30. junija 1934 so prišli k Gregorju gestapovci, ga aretirali, naložili v avto in ga zapeljali v gozd. Tam je bil rabelj Heinrich Heydrich, ki je pozneje prejel zaslužno kazeno na Češkem. Gregorja so pretepili, potem v ječo in iz nje 12 ur pozneje na dvorišče, kjer je dobil kroglo v glavo. Izpuštil jo je vanj Heydrich.

Otto je zapretil, da se bo za ta čin nad Hitlerjem maščeval. Po begu iz Nemčije je bil na Dunaju, v Pragi in v Zurichu in koval priprave za novo revolucijo. To je potem nadaljeval v Franciji,

kamor je pobegnil, in sedaj v Kanadi. Čeprav je on strasten sovražnik Hitlerja, ni nič boljji od njega. Tudi on veruje, kakor kajzer, v geslo, "Jaz in Bog".

Oba brata sta pomagala s svojim sodčkom smodnika svetu v drugo svetovno vojno. Otto, ki je še živ, bi pomagal v tretjo, če se še kdaj priklopi do moči.

Frank Barbich.

THOMAS IN WILLKIE V SHEBOYGANU

Narocnik iz Sheboygana nam piše o brezobzirnosti rojakov za socialistični pokret in ob enem poroča:

"Tu in drugod v Wisconsinu je bilo v tej volilni kampanji precej shodov. Se več pa jih bo po nominacijskih konvencijah."

Pred nekaj tedni je govoril v Sheboygan Fallsu Norman Thomas. Ideje ima dobre, toda v svojih izvajanjih ne prijema nacistov, pač pa Stalina in njegov režim. Churchilla in Rooseveltovo administracijo. Zal, da s takim govorom napravi vtis, da Hitlerja in njegovega nacizma ne smatra za nevarnost in ju ignorira, toliko bolj pa seka po Stalinovi politiki. Rusija pod Stalinom mu je večja nevarnost — saj tak vtis napravi — kot pa karkoli drugega, zato jo je treba reorganizirati, da bo postala demokratska, civilizirana dežela.

Prav tako se hudeje na Roosevelt in njegov kabinet, in na Churchilla ter njegovo Anglijo.

Nedavno pa je v Sheboyganu govoril Wendell Willkie. Udrihal je po stari gardi republikanske stranke, izmed nje po R. McCormicku, ki izdaja Chicago Tribune, in po drugih slinih republikancih, ki delujejo, da Willkie na prihodnji konvenciji ne bi dobil republikanske nominacije za predsednika. Mltil je seveda tudi po Rooseveltu in političnih hibah in grehih njegove administracije.

Udeležba: na Thomasovem shodu 250 oseb, na Willkiejevem 4.200."

JOHN FAJDIGA O OBISKU V CALIF.

John Fajdiga iz Leadvilla, Colo., ki je v Proletarcu v izkazih večkrat omenjen, piše, da sta bila z ženo na obisku v Californiji.

Največ sta se zadržala pri Richterjevi družini v Fontani. Pomenkov je bilo mnogo, kot je običaj, kadar se snidejo ljudje s tako oddaljenih krajev. Pa mu je ob eni taki priliki rekel Anton Richter: "John, ker si prišel tako daleč na obisk, si bom pa od tebe Proletarca naročil." In mu je dal \$3.

Dalje piše Fajdiga: V tem kraju Californije se mi je zelo dopadlo. Vse zeleno in v cvetju.

Dne 25. marca, ko sem bil v Denverju pa je bilo 18 palcev snega. "Med tam in tukaj je velika razlika," sem si mislil.

Nameravala sva obiskati tudi Big Tonyja pri San Franciscu in več drugih, pa je prometa toliko, da skoro ne moreš nikamor."

V Leadvillu, kjer je zima skoro tako dolga kakor leto, živi John Fajdiga že kakih 40 let, pa se je njemu in ženi prileglo, da sta šla nekoliko na oddih ob topli Pacifik.

Napredna društva, pristopajte v Prosvetno matico!

Tole mi ne gre v glavo?

Kako so se mogli komunisti v Italiji spremeniti kar preko noči toliko, da sta jim kralj in Badoglio sedaj sprejemljiva za sodelovanje, prej pa so oglašali za izdajalca vsakega, ki je bil z njima?

POVESTNI DEL

VLADIMIR RIJAVEC:

MATI

Velika sobota. Dva vitka, gotska stolpa, visoka in izgubljajoča se v noč, sanjata nad neštetimi razkošnimi palačami in tlakovanimi ulicami, polnimi ljudi in še vlažnimi od popoldanskega dežja, spolzkimi in gladkimi, da si plinske svetiljke občudujejo v njih svoja sloka telesa; — nad dolgimi vrstami taksijev; nad kinoplačkami in prometnimi stražniki; — nad bleščeče razsvetljenimi izložbenimi okni trgovin s pohištvo, radioaparati, konfekcijo, krznom in dragulji, ki se vsak ustavlja pred njimi in si jih živahno ogleduje; — nad knjigarjami z izloženimi deli Gorkega, Londona, Ehrenburga, Kischeva, Gladkova in drugih, za katere se ne zveni nobeden ali kvečjemu kak študent brez površnika, z zmečkanimi hlačami in raztrganimi nogavicami in oguljenih čevljev; — nad tramvaji in avtomobilih ter njihovimi reflektorji, ki se lovijo in izgublja v ulicah, kot kresnice v poletni noči brez mesece; — nad kavarnami, svetlobno reklamo in električnimi urami; — — — sanjata siva, hladna, mrka in vzvišena nad vrvenjem, metežem, hrupom, smehom in kričanjem pod sabo, kot da se ju vse to popolnoma nič ne tiče. Le zvonovi iz njiju oznanjajo Veliko noč, praznik miru in sprave.

Velika sobota. Andrej se vrača z dela. Utrujen od dolgočasnega nakladanja opeke na električno dvigalno, prenašanja desk za opaže, večnega hrupa bencinskega motorja za mešanje cementa in peska ter premočen od dežja, ki je pršel popoldne, da še sedaj čuti njegove hladne dotike na vratu in golih rokah in da mu obleka, ki jo je ugreš s pospešeno hojo v mesto, zaudarja po toplem in vlažnem. S težavo se preriva med praznično oblečeni ljudmi, ki jih je polna ulica; med smejočimi se mladci v lakastih čevljih, svilenimi šali in dvignjenimi ovratniki na površnikih; med dekletji z mladimi, pravilnimi, skladnimi telesi, zaviti v dišeče krzno in nove, okusne večerne plašče. Pomaga si s komolci in vsak čas stopa s trotoarja med tračnice, kjer je več prostora, a mora zato tembolj paziti na rezki glas tramvajškega zvonca, ki ga pogosto opominja, naj se umakne.

Hiti mimo številnih raznašalcev in prodajalcev vseh mogočih časopisov v velikonočni izdaji; mimo siromašno oblečenih malčkov, ki neprenehoma, s prosečim glasom, ponujajo uvele po-

maranče ali velikonočne razglednice; mimo sebi enakih, ki se tudi vračajo z dela in ki so jim obrabi izmučeni, zaskrbljeni; — mimo cerkev, ki so še temne, mrtve in iz katerih se širi prijeten vonj kadila; mimo vabljivih vhodov v tople kinematografe; — — — hiti in si ogleduje obraze mimoidočih, pozorno in vprašujoče, kot da nekoga išče.

Postaja cestne železnice? Ljudje vstopajo, izstopajo, čakajo. Pozdravljajo se; stiskajo si roke. Oči so jim vesele, kretne živahne, besede tople. — Vrvež je gostejši; — skoro neprehoden. Mora se mu umakniti v stransko ulico.

Prijetnejše je v njej, tiše, mirnejše, — čeprav tam na kraju ni več tako čista in so hiše stare, obcestne svetiljke pa vse redkejše. — Nikakih avtomobilov, niti hrupa cestne železnice, — — — le redkokdaj zdrdra po obrabljenih granitnih kockah zakasnel poštni voz, dvokolica hotelskega postreščka ali prodajalca premoega. Toda ljudje so v njej drugačni, priprostejši. Večinoma so žene. Ozirajo se za njim, — lepe, pohotne, — vseč jim je njegovo mlado, krepko in sveže telo. Ponujajo mu svoje tople, vlažne, krvavordeče ustnice v poljub, — vabijo ga s sabo, — — — le za par dinarjev. Nejasne, nedoločene so njih kretnje, nobena beseda jih ne spremlja, — — — in vendar tako govorno razodevajo željo, ki jih je rodila. — Ali Andreju ni do njih.

Doma je. Nerazsvetljen vhod, škripajoče stopnice. Lesene so, dobro jih pozna. Najprej dvajst, potem še osem. Zadnja je nekoliko višja in kamenita. Na o levo, druga vrata.

Vrata prve sobe so samo priprta in ves hodnik prijetno diši po kuhanem mesu. Neka žena stanuje že par tednov tukaj ali dosedaj je še ni videl. Zjutraj je vedno pred njo pokonci, opoldne in zvečer je nikdar ni doma, — — — skoro vsako noč prihaja iz njene sobe smeh in prijetni noški glasovi.

Prazno pločevinasto vedro so zobjabili pred njegovimi vrati. Špotaknil se je vanje, polglasno aklel, otipal, ključavnico, odlenil in odprl. V nos mu je udal vonj po opranem, šele napol osušenim podu.

"Mož sosed?" je vprašal tedaj glas izza priprtih vrat.

Andrej ni odgovoril.

"Pridi k meni! — Hočeš?"

Bolj iz radovednosti kot z želim glasom, ponujajo uvele po-

grnila je mizo, postavila nanjo krožnik s par kosi potice in mesom ter steklenico vina.

"Sedi!"

"Kaj bi pri tebi? — Nisi več mlada... in jaz nimam denarja..."

"Ni treba! — Pusti danes to! — Velika noč je. Nočem biti sama! — Ostan!"

Ostal je. Večerja in vino sta ga udobrovoljila. Gorela so mu lica in prijetno se je počutil. — Njeni pogledi so ležali na njem, kot da mu hočejo prodreti in pogledati v dušo. Niti najmanj mu niso bili nevšečni; — tople, prijazne in sočutne jih je občutil in nekaj ga je sillilo, da bi tej ženi, ki jo je danes prvičkrat srečal, a se mu je zdela, da jo vendarle od nekje pozna, pripovedoval o sebi, o skrbeh in željah, ki jih ima in ki ga težijo.

"Najdenček sem," ji je potožil. Zmedla se je malo, lica so ji lahko pobledela, — a začudila se ni. Obrnila se je proč — in ko ji je spet pogledal v obraz, je opazil, da so se gube na njenem čelu zostrile.

"Pred šestnajstimi leti so me našli na pragu te hiše. Listek z mojim imenom je bil pripet na krpah, v katere sem bil zavil in krog vratu sem imel tole Glej!"

Odšel si je ovratnik in izvlekel izpod srcaje droben srebrn križec, obešen na navadnem traku.

"To mi je edini spomin na mater," je rekel in ga poljubil.

"Ostal si v hiši, kjer so te našli..."

"Da, ostal sem. — Moji hranitelji so se pred leti odselili, — — — jaz sem ostal. Zaradi matere sem ostal!... Ce je še živa, se bo gotovo spomnila, kje me je pustila — — — in vrnila se bo!"

"Mogoče se bo res vrnila," je pristavila kot brez misli... "Bi rad, da bi se vrnila? — In kaj bi ji dal, če bi se vrnila?" je vprašala živahneje.

"Vse!... Pogledj!"

Stisnil je pesti in skrčil roke v komolcih, da so pokali rokavi nad mišičavimi vzboklinami, ki so nastale.

"Vse bi ji dal! Svoje roke, svojo moč, svoje življenje!... Saj to je tudi vse, kar imam, — — — a mislim, da bi bilo dovolj za oba."

"Pripoveduj še!" so se ji zaiskrile oči. Nasmehnila se je in rube na čelu so ji izginile.

Pripovedoval ji je; — vsleda se je bliže k njemu, ga poslušala in mislila nase. — Kako lepo bi bilo, da ni preteklosti!

Osemnajst let je imela takrat. Najmlajša je bila v družini in nobeden je ni sillil do tedaj k delu. Potepala se je po gozdu in stikala za ptičjimi gnezdi; držala pse skozi ograjo, da so se kot živji zaganjali proti njej; podila po česti gosi, ki so prestrašene gagate ter dvigale s perotni orah, da je mimoidočim izgledalo, kot bi se jim bližal bel, grmeč in nič dobrega obetajoč oblak... Ali tisto jesen se je vse to, kot odrezano, končalo.

Polje je slabo obrodilo, trpeli so pomanjkanje, poslali so jo služiti. — Se nikdar ni bila pri tujih ljudeh; — ni se jih mogla orivaditi. Neprijazni so ji bili. Pri delu se ni znašla.

"Zanič nisi!" se je jezil nanjo gospodar, — hlapci in dekletje pa so se ji smejali in jo oponašali. "Kaj sploh znaš?"

"Krave bi pasla, je poprosila s tihim upanjem, da ji bo ustregel in da se bo tako izognila vsem neprijaznim pogledom domačih.

Od tedaj je bila po cele dneve sama z živino sredi pašnikov na pobočju Svete gore. Igrala se je s cvetjem in mislila na dom, ki je bil daleč, da ni moglo do nje, ga prodreti zvonjenje svetogorskih zvonov in da ga ni mogla doseči s svojimi pogledi. Pod njo je ležalo mesto, veliko in belo, z ozko, temnomodro vijugo ob svoji desni strani in mogočnim mostom preko nje. Vsako jutro jo je pozdravilo, vse obsijano s soncem. Vabilo jo je in mamilo; božala ga je s svojimi pogledi in si želela, da bi se znašla v njem, — — — saj je bila na teh neskončnih pobočjih, ki so se je polagoma izravnala, tako sama, tako zapuščena.

Julij, avgust. — Počitnice.

(Konec prihodnj.)

TUDI JAPONCI radi žive, čeprav o njih v sedanji vojni pripovedujejo, da rajše poginejo kot da se bi dali žive izročiti sovražniku. Gornja slika jih predstavlja, ko se blizu Maršalskih otokov na Pacifiku rešujejo na ameriško transportno ladjo.

Zapisnik konference JSZ in Prosvetne matice za zapadno Pennsylvanijo dne 26. marca v Strabanu

Konferenca JSZ in Prosvetne matice za zapadno Pennsylvanijo je bila sklicana na nedeljo 26. marca 1944 v dvorano društva Postojnska jama štev. 138 SNPJ, Strabane, Pa.

Zborovanje se je pričelo ob 2. pop. Otvoril ga je tajnik Konference Jacob Ambrozich, ki se je v kratkem nagovoru zahvalil navzočim za tako obilno udeležbo.

Za predsednika zborovanja je bil soglasno izvoljen John Terčelj za zapisničarja George Smrekar.

Prečitani so bili zapisnik prejšnjega zborovanja in na predlog soglasno sprejet.

Korespondenca.—Tajnik Ambrozich je prečital pisma iz uprave Proletarca, ki so bila vzešta na znanje in o predmetih pa se je razpravljalo pod določeni mi točkami dnevnega reda.

Dalje je tajnik poročal o konferenci blagajni, ki je do malega izčrpana. Nadzorni odbor tajnikova izvajanja potrdi in poročilo je bilo odobreno.

John Terčelj na kratko poročal kot organizator te krajevne organizacije JSZ in Prosvetne matice. Dejal je, da ga veseli, ker smo vsi v pasivnosti in pa ker vidi na tej seji tako lepo število starih pionirjev.

Poročila zastopnikov.— Za klub št. 118 JSZ sta poročala John Terčelj in Joseph Zupančič, in za klub št. 175 Jennie Jerala.

Od druš. SNPJ so poročali, za št. 87 Anton Zornik, za št. 88 Frank Ambrozich, in od dr. 106 Frank Augustin in sestra Poljšak. Slednja omeni, da so imeli v Imperialu lep uspeh z akcijo za SANS. Nabrali so v prid te ustanove \$211.

Dalje so poročali od društev SNPJ G. Smrekar za št. 122, ki ugotavlja, da so tudi v njegovem kraju delovni za slovensko pomožno akcijo in Sans. John Zigmund od druš. 138 je poročal o aktivnostih društva in raznem drugem delu, ki ga vrše v naselbini. Druš. št. 295 je zastopal Louis Glazar, federacijo SNPJ pa njen predsednik John Kvarčič, ki pravi, da federacija podpira finančno in z agitacijo vse, kar je naprednega. Drugi delegat federacije, John Terčelj, je poročal o velikem shodu, ki se je vršil v Pittsburghu pod avspicijo in na priporočilo federacije. Na njemu je govoril predsednik Sansa Etbil Kristan in več drugih. S tem shodom je bil uspeh finančno in moralno.

Federacijo SNPJ za Westmoreland sta zastopala John in Mary Fradel. John je poročal predcej obširno o tamošnjih aktivno-

blagajne. Zaco s tem delom se je oglašalo, da bo na konferenci oddan vojni bond. To delo je tajnik izvršil in skrbel, da so mu bile knjižice in nabrane vsote pravočasno vrnjene. Tako si je konferenčna blagajna spet nekoliko opomogla.

Dvignjeno število 682 za vojni bond je imel John Kostanič iz Coverdala in bond njemu izročil.

Za tajnika je bil ponovno, soglasno izvoljen Jacob Ambrozich in za organizatorja John Terčelj. Naglašala se, da naj jima pomagamo vsi, da se naše delo za napredno stvar poživi in ostan na površju.

Sprejet je predlog, da naša konferenca da oglas v Majski glas kot običajno.

Louis Britz omeni, da je umrl veliki borec za delavsko stvar, James H. Maurer. Pojasnuje njegovo delovanje in zaslugi.

Mary Fradel omeni, da smo izgubili tudi sodruga Lovrence Kavčiča.

Predsednik pozove navzoče, naj jima v znak spoštovanja vs-tanejo s sedežev.

Vršla se je kratka razprava glede knjig v angleščini za našo mladino. Končno je sklenjeno, da ta konferenca apelira na odbor Prosvetne matice, da naj izda za svojo prihodnjo knjigo povest starega priseljenca, ki je bila objavljena v Prosveti.

Kolekta med navzočimi v dvorani v prid Proletarca je znašala \$26.

Pred zaključkom je govoril Anton Zornik o agitaciji, potovanju po naselbinah, o Proletarcu, o vojni in prihodnjih volitvah.

Zbornica se zahvali upravi dvorane društva Postojnska jama za prostore in naklonjenost. Predsednik Terčelj zaključil zborovanje z apelom za več aktivnosti v korist našega pokreta.

Po zborovanju so napredne žene Gospodinskega kluba serviralice udeležencem okusno večerjo, potem pa se je vršila v spodnjih prostorih prosta zabava, ki je potekla v najboljšem razpoloženju.

Geo. Smrekar, zapisnikar.

IZ KANSASA

Veliko pisarenja je že bilo glede sramotnega volilnega reda v južnih državah, ki zahteva kot predpogoja volilne pravice, da volilec plača takozvani poll tax ali pa da to z delom odsluži.

Ta problem je bil že večkrat pred kongresom, ker se liberalnejši elementi trudijo izbrisati to sramotno pego iz Zed. držav. Ampak zastopniki južnih držav se krčevito oklepajo tega njihnega starega privilegija in so znali že zdaj še vselej preprečiti sprejem federalnega zakona, ki bi odpravil tisti južnjaški privilegij. Če ni šlo drugače so pa z obstrukcijo preprečili glasovanje. Govorili so o vseh mogočih stvarih in preprečili redno delo toliko časa, da je bila predloga u-maknjena iz dnevnega reda; in to obetajo tudi v bodoče.

V južnih državah je še vedno sled po nekakšni aristokraciji. Omenjeni zakon omejuje revšem volilno pravico in posebno je naperjen proti črnecem. Zastopniki južnih držav javno podarjajo, da mora tam belo plemo za vsako ceno obržati nadvlado. Dobro vedo, da bi z odpravo poll taxa prišlo njih gospodarstvo v resno nevarnost, ker imajo črnici marsikje večino. Ampak vedno to ne bo šlo.

Komur ta stvar ni znana, misli, da znaša tisti davek morda par dolarjev na leto, ampak ni

John Sukle.

Ako kake številke ne prejmete, to pomeni, da jo je pošta izgubila. Pišite upravnistvu po drugo.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

tako malenkostna. Govoril sem poštarem, ki je pred leti nekaj časa farmal v Oklahomi. Pravil mi je: "Nekega dne je prišel k meni lokalni političar la me opomnil, da je zadnji čas: da poravnam volilni davek, če točen glasovati pri prihodnjih volitvah. Kako to? Saj sem rojen v Ameriki, in da ne bi imel volilne pravice? Pa mi je pojasnjeval kaj pomeni poll tax. Vprašal sem ga, koliko dela je treba izvršiti za okraj, ker gotovine nimam. Odgovor je bil, da priločno teden dni z uprego ali pa mesec dni sam s krampom in lopato. Povedal sem mu naj gre k vragu s tako volilno pravico; drugo leto sem pa pustil tamkajšnje farmarstvo, ki mi itak ni ugajalo."

"Tole mi ne gre v glavo!" Kako da rojak iz Kansasa, Penne ali Clevelanda, ki doma ne da nič za vse tisto s čimer ga socialistični "fehtači" pri vsaki priliki nadlegujejo, ko obišče Chicago, ne pozabi pogledati tudi "Center" in se predstaviti kot rojak od tam in tam, "ki je že marsikaj storil za delavske stvari?"

Hm, morda je res nekoč par mesecev spadal k soc. klubu, ko je bilo to v modi in si za Prvi maj kupil rdečo kravato. "Proletarec, Koledar, Majski glas!" Kdaj je že vse tisto pozabil, kar je tam notri napisano.

Kot vas v "Centru", tako tudi nas zunaj veseli če gre tak rojak vas pogledat in vidi da ste z vsemi prijazni ljudje in da imate čeden glavni stan, da torej le niste tiste groše, ki jih pošiljamo v "Chicago", pokadili na cigarah.

Le če bi ga kako vi mogli navdušiti za delavske ustanove tako, da bi kaj tistega duha prinesel s seboj domov. Pa zgleda, da ne gre. Sicer je za razumljivo, da ga "spodnji" prostori bolj zanimajo kot zgornji; in duh, ki se ga človek nabere tam doli, ne traja dolgo.

Letošnji izredno mili zimi v januarju in nekoliko hladnejšem februarju, so sledili mokri in mrzli marčevi dnevi. Koncem marca je pa pritisnila huda zima s snegom in ledom in konec je cvetoči hbrskev in up na sad je šel po vodi. A. Shular.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

John Sukle.

"Majski glas"

je sedaj edina slovenska revija, ki je urejevana v korist delavskega socialističnega gibanja.

Letošnja izdaja Majskega glasa bo posvečena JOŽETU ZAVERTNIKU.

Petnajst let bo minilo, od kar je umrl. A njegovo delo živi, in to bo pričal ta Majski glas!

NAROČITE GA ČIMVEČ IZVODOV

Cena za POSAMEZEN IZVOD je 35c.

Za večja naročila so cene sledeče:

10 iztisov	\$ 3.30	50 iztisov	\$14.50
15 iztisov	4.80	75 iztisov	21.00
25 iztisov	7.75	100 iztisov	27.00
35 iztisov	10.50	250 iztisov	65.00

Poslajte naročilo ko hitro mogoče!

Sodelujmo vsi, da bo imel ta MAJSKI GLAS večjo cirkulacijo kot katerikoli prejšnji!

Naročila pošljite na sledeči naslov:

PROLETAREC

3201 So. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Eric Johnston je predsednik ameriške trgovske komore (United States Chamber of Commerce). To je najmočnejša zveza kapitala na svetu. Država v državi. Vlada nad vlado. Kongres nad kongresom. Ta zveza, in pa zveza industrialcev sta poosebljenje ameriškega kapitalizma. Erica Johnstona je sovjetska vlada povabila v Rusijo, da osebno študira industrijo v Sovjetski uniji, njen produkcijski sistem in kajpada njen socialni red. Johnston je v Washingtonu izjavil, da se bo vabilu odzval, ker mu je iz Moskve zagotovljeno, da bo šel lahko kamor bo hotel in pregledal karkoli ga bo interesiralo. Mesta, ki jih bo hotel obiskati, si bo lahko izbral po svoji volji. To je v sovjetski politiki ogromna sprememba, kakor jih je bilo že mnogo v zadnjih letih. Prva leta po revoluciji je Moskva vabila tja predstavnike organiziranega delavstva, sedaj pa jo iz kapitalističnih dežel obiskujejo visoki diplomati in industrialci, proti katerim je kominterneta še ne tako davno vodila najhujšo propagando. Ni verjetno, da se bo to novo razmerje kaj dolgo nadaljevalo.

Kongresnik Geo. A. Dondero iz 17. kongresnega distrikta v Michiganu je bil do te vojne odkrit propagandist za Musolinija in Hitlerja. V fašističnem, antisemitskem listu "Fair Play" z dne 1. avgusta 1939 je imel članek z naslovom, "Zed. države niso bile še nikoli demokratične". Italijanski socialistični tednik "La Parola" v New Yorku je omenil Donderov članek nedavno objavila v fascimilu, da volilcem v 17. distriktu v Michiganu obudi spomin, kaj je njihov poslanec bil predno sta nam Mussolini in Hitler napovedala vojno. List "Fair Play" je pošta ustavila čim je začela stopati na prste fašističnim listom, ki so bili ob enem vsi antisemitski, ker to dvojce gre skupaj.

Trst je za Slovenijo izgubljen. Kriv temu je Stalin, ker je priznal Italijo. Tako nekako tolmači to stvar "Am. domovina", ki v članku, "Stalin jih je pošteno potegnil", pravi med drugim: "Od Stalina smo pričakovali, da bo rešil Slovenijo Trst s Primorjem, saj se vendar bori za 'osvobodjenje' Slovenije in ga dal Slovincem? Morda ga bo, toda ne zato, da bi to dal Slovincem, ampak da bo tam usidral svoje ladje, na to se lahko zanesete."

Am. domovina potrjuje dejstva, kajti v omenjenem njenem članku je še veliko drugih trditvev, ki jih ni zapisala s stališča

razsodnosti ampak predsodkov, oziroma iz sovraštva do vlade v Moskvi. V Italiji štiti kralja in njegov režim angleška in ameriška armada, in kadar bo Hitler iz nje izgnan, bodo angleške in ameriške čete zasedle vso Italijo, torej tudi Trst in Primorje, ker ga ti dve vladi Italiji priznavati skozi od prejšnje vojne. Naše čete bodo podile Hitlerja dalje, torej tudi preko Slovenije in jo zasedle. Stalin sam torej ne bo mogel odločiti, komu naj gre Trst, ker je njegova armada daleč od Italije, naša pa v nji, in naša mornarica, kateri bo Trst zelo prav prišel, kadar ga okupirajo zavezniki.

Cemu se ljudje iz Zveze slovenskih župnij toliko zgražajo nad Stalinovim priznanjem Badoglijeve vlade, ki obstoja vendar edino po zaslugi Anglije in Zed. držav? Mar ni Churchill dne 22. feb. v parlamentu v odgovor republikanski in liberalni protikraljevi opoziciji izjavil, da ne vidi, kaj bi moglo kralja in Badoglija nadomestiti trdnjše, kakor sta onadva, in da je monarhistični režim za Italijo sedaj najprikladnejši, in da bi kakšna drugačna vlada ne mogla nuditi v teh okoliščinah zaveznikom niti toliko pomoči kakor jo ona dva?

Italija je naša sobojevnica, s kraljem in Badoglijem na čelu. Tega priznanja ne bi mogla dobiti brez Washingtona in Londona. Ako Trst in Primorje ostane v mejah te "sobojevnice", ne bo tega Stalin kriv, ker tam on ne odločuje, pač pa teoretično le sodeluje. Ali bo sedaj imel več besede, se ne ve. Pravijo, da bo Badoglijo v znak priznanja za Stalinovo vladnost izgnal komunista v vlado. To bo še nekaj (v prid Moskve), toda angleška in ameriška armada in mornarica v Italiji je še vedno veliko več kot pa en komunist v vladni njegovega veličanstva.

V tem listu smo v posebnem članku poudarili, da je poteza sovjetske vlade v Italiji bila udarec na republikansko gibanje, ki se je v svojih protestih proti usiljenemu kralju zanašalo največ na Sovjetsko unijo.

Vzkliki v socialistični La Paroli v New Yorku, "viva la republica Italiana", je izgubil na moči, ker so ga vsi komunistični listi opustili. A nobena, še taka diplomatska poteza ne bo zadušila želje in naporov tistega dela italijanskega ljudstva, ki je za odpravo monarhije, popolno iztrebljenje fašizma, za umik hierarhije iz politike in vlade in za ureditev Italije v demokratično, socialno urejeno državo.

"Hrvatski Svijet" v New Yorku se pritožuje o eni zelo nesrečni, nepotrebnih polemiki, ki je nastala po poročilu radia "Svobodna Jugoslavija", da znaten

AMERISKA MORNARIČNA PEHOTA (marines) prodirajo do pasu v vodi blizu otoka Engebi, da prečenejo z njega japonske topniške posadke.

del Mačkove hrvatske seljačke stranke podpira Mihajloviča, Nemce in tudi Pavličeve ustase. Storjen je bil namig, da se taka politika vodi z Mačkovim odobrenjem. Stvar je spravila v javnost komunistična časniška agencija ICN, umešal se je Daily Worker, zatem pa se je začelo ravsanje in kavsanje "v demokratskem in progresivnem hrvatskem in srbskem časopisu," kakor ga definira omenjeni "Hrvatski Svijet".

O Mačku so pred meseci poročali, da so ga vabili v osvobodilno fronto. Titovi vojaki bi ga osvobodili iz nemškega-Pavličevega jetništva in ga vzeli v svojo zaščito. Tista vest ni bila nobenkrat potrjena. A če je bila resnična, je odgovor ta, da je rajše ostal kjer je kot "mučenik" kakor pa da bi igral vlogo "svobodnega človeka". Sploh so te stvari tako zamotane in prepletene z intrigami, poročila pa tako propagandistična in enostranska, da je iz njih težko izluščiti čisto resnico. Ako bi jo bilo mogoče, ne bi bilo treba "nesrečne" polemike v hrvatskem in srbskem komunističnem in v drugem naprednem časopisu.

IZ NAŠEGA GIBANJA V METOPOLI IN SE O DRUGEM

Cleveland, O. — Prvo naj povem, da podpisani večini popotnik prodaje letošnjega družinskega koledarja ni še povsem dokončan, čeprav smo že v začetku aprila.

Za to, da jih še prodajam, so vzroki. Prvič, prispeli so pozno, in ljudje so vsi zaposleni. Če delajo ponoči podnevu spe in jih ne smeš buditi. Mnogi delajo tudi ob nedeljah in tako se oglasiš v hiši ne da bi kaj opravil. Zaposleni pa so moški in ženske.

Ze tretje leto sem jih prodal večje število ko kdaj prej, namreč 350 izvodov in več. Ljudje v splošnem radi segajo po tem koledarju in večinoma ga tudi prečitajo. Vsebinska je izvrstna in glede tega ima človek pri prodaji prav lahko stališče. Kupci so skoro vsi moji stari odjemalci, s katerimi se poznamo že od 10, 15 do 28 let. Zaupajo mi in jaz njim, pa smo prijatelji. Malo poživzgam, nekoliko se pomenujemo o vojni, o politiki in domačih stvareh, pa mi dajo copak ali več. Pa pridenž čez mesec ali dva k njim spet s kako drugo dobro delavsko stvarjo in spet dobim kolikor je račun, ali pa še več. Tako opraviš skoro povsod po prijateljsko, kajti le malo koga je treba siliti ali debatirati z njim.

Sedaj nabiram oglase za Majski glas. Mislil sem se osredotočiti na nabiranje pozdravnih oglasov po dolarju, pa dobim pismo iz upravnštva, da naj sprejem tudi nabiranje trgovskih oglasov, ker da s. Kriebel ne utegne, drugi pa menda nočejo sprejeti tega nevhvaleznega posla. Če bi se ljudje nekoliko zanimali za to stvar, bi saj pomagali komu drugemu, ki opravlja to delo. Ampak imajo izgovore, in teh ne zmanjka.

Kaj sem torej hotel! Prezvel sem tudi nabiranje trgovskih oglasov, s pripombo, naj nihče niti zdaleč ne misli, da jih bom mogel dobiti toliko, kot sem jih za Druž. koledar letnik 1944, ker

ta je bil rekord. Chas. Pogorelec mi je odpisal, da naj sprejem in storim kolikor le morem. Ako jih dobim preko dva stotaka v tem kratkem času, bom vesel jaz in menda tudi oni pri upravi Majskega glasa.

Cudno se zdi meni in mnogim drugim, da ne sprejmemo takih poslov oni, ki očitajo Jankoviča in drugim nesposobnost in provizijo jim očitajo. To nam ne gre v glavo!

Saj je takega dela za vse zadosti! Na Big Tonyja in druge naše zveste simpatičarje apeliram, da se čim bolj potrudijo v agitaciji za Proletarca in mu dobe čimveč mogoče novih naročnikov in pa kak copak v tiskovni sklad. Seveda, poleg tega imamo v korist vsega našega gibanja še veliko drugih nalog.

V te vrste aktivnosti spada n. pr. spomladanski koncert našega socialističnega zbora Zarja, k je odsek kuba št. 27 JSZ. Vršil se bo v nedeljo 23. aprila v SND na St. Clair ave. Prišel se bo ob 5. kar je malo pozno, ampak upoštevati je treba sedanje vojne razmere. Program je bogat in opisal ga bo kdo Zarjanov morda že v tej številki.

Pevci in pevke, ki so večinoma mladi ljudje, posebno dekleta, se prav pridno vadijo, da bo spored izborni predvajanje.

Enako bodo storili svojo dolžnost za uspeh te prireditve vsi drugi, na primer kuharice in točaji, in sploh vsi, ki bodo pomagali. Ti ljudje sodelujejo iz prepričanja, da je treba naša kulturna društva, kakor je Zarja, vzdrževati in jim iti na roke kjerkoli je priložnost.

Tudi dobro gozdbomo imeli in zabave bo v izobilju. Vstopnice, katere ima na razpolago tudi podpisani, so v predprodaji po 50c, pri blagajni pa 60c.

Zarja je sklenila prispevati polovico čistega prebitka v sklad slovenske pomožne akcije (JPOSS), torej v najboljši namen in je vredna tudi zato vsega priznanja.

Torej zberimo se omenjenega dne vsi na njenem koncertu in ji napolnimo dvorano. Kulturna društva imajo težave tudi v normalnih časih, še posebno pa v vojnih razmerah. Z veliko udeležbo bomo pevce in pevke opogumili, da bodo vzlic vsemu vztrajali tudi v bodoče.

Tudi rojake iz sosednjih naselbin prijazno vabim, da pridejo na ta koncert. Enkrat v aprilu proslavi jubilej 40-letnice pionirskega društva Naprej št. 5 SNPJ. Tudi to društvo zasluži, da mu na tej njegovi tako pomembni slavnosti dvorano napolnimo do zadnjega kotička. O sporedu in drugem glede Napreja kaj več pozneje.

V Proletarcu sem čital, da je odšel Joško Oven s svojo soprogo na potovanje v Mehiko, da se tam odpočije in ob enem študira ondote delavske razmere in pojavljanje fašističnega gibanja, ki v Mehiki baje raste precej hitro. Želim, da Oven svojo kolono v Proletarcu kmalu obnovi in nam poroča o svojih vtisih. Povem vam, da je Ovnova kolona v Proletarcu med večino čitateljev jako priljubljena.

Torej Joško in Mary, veliko zabave v Mehiki in vrnita se zdrava in spočita! Zupan našega mesta Frank Lausche se je torej toliko pre-

drznil, da se je podal v borbo za kandidaturu za governerja te države. Frank je naš rojak in član SNPJ. Med ljudstvom je priljubljen neglede na prepričanja in ima ugled, da svojo župansko službo vestno vrši. Ako postane on prihodnji ohijski governer, mu jaz in mnogi drugi Slovinci ne bomo nevoščljivi, akoravno ni socialist. A delavskemu gibanju ni nasproten.

Naravno je, da se Slovinci zanj še posebno zanimajo, kakor so se n. pr. Čehi vseh prepričani v Chicago, ki je županoval njihov rojak. Njemu je ugonobila življenje krogla atentatorja, ko je sedel ob Rooseveltovi strani.

To naj za sedaj zadostuje. Pozdrav vsem, in pa na delo za Proletarca in Majski glas!

Anton Jankovič.

PEVSKI ZBOR ZARJA PRIREDI KONCERT 23. APRILA

Cleveland, O. — Neglede na težave, ki nam jih povzročajo vojna najsibo na kulturnem polju kot v drugem gibanju, gre pevski zbor Zarja naprej svojo pot. Koncert, ki ga priredi tudi letos, kakor vsako prejšnjo pomlad, se bo vršil v nedeljo 23. aprila v avditoriju SND na St. Clair Ave. Prične se ob 5. pop. da se ga bodo lahko udeležili tudi oni, ki delajo v nedeljo.

Kakor doslej, bo Zarja tudi na tem koncertu podala pester spored. V prvem delu bo več lepih pesmi, med njimi dva venčka, in tudi nekaj novih pesmi. V drugem delu pa bo vprizorjena spevoigra "Kmeta ali meščana". V nji boste razvideli, kako se počutijo meščani, kadar pridejo med kmete in obratno. Več o sporedu pozneje.

Vstopnice v predprodaji so samo po 50c, pri blagajni pa 60c. Vstopnice dobite kot običajno pri pevcih in pevkah Zarje, v trgovini Josipa Durna na Waterloo in v starem postlopu SND.

Zarja je sklenila, da bo prispevala polovico prebitka tega koncerta v sklad za naše trpeče ljudstvo v stari domovini. Torej je ta prireditev vredna, da se je udeležite tudi iz tega vzroka. Razvedrila bo obilo in kulturna društva, ki se tudi v teh časih trudijo vršiti svoje naloge, zaslužijo vso oporo naše javnosti. Zarja apelira, da si nabavite vstopnice v predprodaji, in da koncert priporočate v poset znancom in prijateljem.

Ker so vsled vojne kulturna društva in druge ustanove, ki so skrbele za vzgajanje mladine, morale te naloge zelo opustiti, in pa vsled zaposlenosti odraslečev, je med mladino zlikovstvo jako naraslo in prehaja v kriminalstvo. Tudi slednje posebno med mladino. Vsak dan čitamo in slišimo o ropih, vlomih, napadih na ženske in na moške, ko se vračajo z dela, ali pa z zabav in sej. Marsikoga pretepejo toliko, da si mora iskati zdravniške pomoči, ob enem pa mu poberejo, kar ima pri sebi.

Vojna, kot sem omenil, je en vzrok temu, a največji pa vsled pomanjkanja kulture in izobrazbe.

Tudi podpisani je že bil prizadet v tem. Zelo žalno je, da tudi iz tega razloga nadaljujemo z našim delom na polju izobrazbe in kultu-

re, kajti s tem se bo pokvarjenost med mladino zelo omejilo in koristilo v splošno.

J. Kriebel.

O KONFERENCI V STRABANU IN O SLAVNOSTI V PITTSBURGHU

Hermine, Pa. — Konferenca Prosvetne matice in JSZ dne 26. marca v Strabane je bila še zadosti dobro obiskana, posebno če računamo s konfuzijo, v kateri se nahajamo.

V korist Proletarca se je nabralo \$26, in poročano je bilo, da so knjižice za vojni bond prinesle \$113. Tajnik Ambrožič je poudaril, da si je blagajna s tem spet nekoliko opomogla. Podal je razveseljivo poročilo.

Sklepali so tudi o prihodnji konferenci, ki se naj bi vršila enkrat v jeseni. Več o tem boste čitali v zapisniku.

O agitaciji je bilo precej razprave. Navzoči so se zavedali, da nam bo ta list v bodoče še bolj potreben kakor doslej, kajti ameriško delavstvo se bo šele po tej vojni pričelo zavedati, da potrebuje svojo politično stranko in s tem svoje zastopnike v zakonodajah, kajti le oni bodo delovali za delovno ljudstvo.

Dober vzgled nam dajejo v Kanadi s svojo Cooperative Commonwealth Federation, ki postaja zelo močna in njen program temelji na demokratičnem socializmu.

Razmere v Zed. državah so za tako ljudsko politično gibanje še bolj zrele kakor v Kanadi.

Po konferenci se je pričela zabava in pomenki, toda nisem utegnil ostati tam, ker sem bil namenjen v Pittsburgh na drugo prireditev s sličnimi nameni, ki se je vršila pod pokroviteljstvom podporne organizacije Workmen Circle in SDF. Pred odhodom mi je Mrs. Gorenc iz Imperiala izročila naročnino na Proletarca, dasi ji ni še potekla, in kupila mi je tikek za k večerji. A sem se branil, ker sem jo imel naročeno na omenjeni prireditvi v Pittsburghu.

Kar dve večerji imam lahko, sem si mislil, in si predstavil razliko med tukaj in pa v zasedenih krajih v Evropi, kjer stradajo tudi otroci.

Poslovil sem se od prijateljev, rojak Tomšič iz Pittsburgha pa mi je napravil dobro delo s tem, da me je povabil v avto. Tako smo bili kmalu tam, drugače pa bi bil za večerjo na prireditvi W. C. prepezen. Sicer pa mi ni bilo zanjo, ker meni zadostuje ena porcija na vsake 4 ali pet ur. Zanimalo pa me je slišati govore.

Ta slavnost ali zborovanje se je vršila v hotelu Roosevelt, v dvorani Golden Room. L. 1941 smo jo ogledovali, da bi jo najeli za konvencijo SNPJ, pa se nam je zdela premajhna.

Kot sem že omenil, so obhajali 41-letnico W. C. Člani in drugi udeleženci, ki so bili na tem sestanku — udeležilo se ga je kakih 200 oseb, so ob enem člani ali pa pristaši social-demokratske federacije in slavnost se je vršila v duhu njenih idej. V W. C. so večinoma Židje, a šteje tudi veliko drugih članov.

Da je bila prireditev bolj popolna, so povabili še posebno tudi dr. Van Essena, da bi tu obhajal svojo 60-letnico in pa 40-

letnico svojega delovanja v soc. stranki in sedaj v omenjeni federaciji. Iz New Yorka je prišel August Claessens, ki je izboren govornik. On je govoril popolne. Drugi so mi povedali, da je bilo njegovo predavanje sijajno. Slišalo ga je nekaj naših mlajših, n. pr. H. Prevec s soprogo in Louis Kumer s svojo družico iz Universala. Odhajali so ravno ko sem jaz dospel tja.

Poleg drugih gostov so bili navzoči tudi reprezentanti iz Philadelphia in Clevelanda.

Izmed govornikov zvečer sem mi je najbolj dopadel dr. Van Essen. Govori iskreno, prepričevalno in ni osebno. Omenil je sicer nekega duhovnika, ki je rekel, da je tudi Hitler človek z dušo, in ker je dolžnost katoličanov moliti za vse, tudi za talokšnega grešnika, kakor je Hitler, se tudi zanj ne sme delati izjeme.

Torej bi ga radi spravili v nebesa, ne v pekel, a Essen je dejal, da je pametnejše ustvariti nebesa na tem svetu, pa ne bo več Hitlerjev in drugih tiranov ter izkoriščevalcev. Posegel je tudi v razvoj delavskega gibanja skozi zadnjih 40 let, ko je deloval v S. P. še s pionirji kakor so bili Debs, Maurer in drugi. In govoril je o silnem garanju, izkoriščanju, terorju in drugih krivicah, ki so se godile delavcem one časa in jih tlačile. Sedaj pa je napredovala tehnika in socialna znanost. Treba je le, da se teh stvari poslužimo pa si bomo ustvarili pravičen socialen red.

Omenil je Rusijo in dejal, da on je pri volji sodelovati tudi s Sovjetsko unijo. Ako se ozremo v prošlost, na tlačanstvo, ki je vladalo v Rusiji, so boljševidi vendar pokazali poleg hudega tudi veliko dobrega in še bolj bodo lahko po vojni. Na uspehe, ki so jih dosegli, smo lahko ponosni.

On ne verjame tistim, ki delajo vtis, da preži v Rusiji za vsakim grmom komunist s sekirami v čaka, kdaj pride mimo kaj potnik, da mu odseka glavo.

V delavski politiki se je Van Essen izjavil za ustanovitev take stranke, kot sem jo omenil, da jo imajo v Kanadi.

Kolekta na tej prireditvi je prinesla \$792. Dve družini W. C. sta dali po \$100, enako vsoto je prispeval dr. Essen, ostalo pa se je nabralo med drugimi udeleženci. Pri večerji je sedelo 200 oseb.

Včasih mi kdo naših rojakov reče, da se samo "Slovinci brigajo". Amerikanci in drugi pa nič. Kdor gre mednje, ne bo trdil tega. Vedno več ameriškega delavstva se zaveda, da se mu je treba organizirati ne le strokovno temveč tudi politično, kajti le močno delavsko gibanje more preprečiti, da tudi ta dežela ne postane pogorišče, kakor se je dogodilo v Evropi.

Anton Zornik.

Veliko ljudi plačalo davek z vojnimi bondi

Meseca marca, ko je bilo treba plačati dohodninski davek, so ljudje vnovčili za 216 milijonov dolarjev vojnih bondov, ali več kot katerikoli posamezen mesec doslej. Decembra so jih izmenjali za 206 milijonov in februarja za 184 milijonov.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Finā postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172—7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

TeL. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV (IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois

Pierre Pucheu pretil, da kroglje vanj pomenijo civilno vojno v Franciji

Zavezniki obljublajo, da bodo vsi vojni kriminalci strogo kaznovani in vzgled, kaj to pomeni, jim je dal francoski osvobodilni odbor v Alžiru, ki ga ameriška in angleška vlada nočeta priznati za vlado, čeprav jima je znano, da ima oporo francoske mase v Afriki in v Franciji.

Ta francoski osvobodilni odbor, ki ga edino Moskva priznava za veljavno francosko vlado, se je lotil vojnih zločincev, kvizlingov in drugih izdajalcev zelo zgodaj. Oziroma prvi, na drugem mestu pa je Sovjetska unija, ki je tudi že obsodila nekaj vojnih kriminalcev in smrt.

Mi — namreč London in Washington — smo obetali, kaj vse da bomo storili z njimi, kadar nam pridejo v roke, a za začetek sta se angleška in ameriška vlada izkazale jako slabo. Mussolini, ki je prav gotovo eden največjih vojnih zločincev in podžigalec v sedanjih krvavih konfliktih, je nam prvi prišel "v roke". To se pravi, Badoglio in kralj sta ga zaprla, zastražila in angleška ter ameriška vojna oblast sta si ga zaznamovali za svojo ujetnika.

Pa je prišlo nekaj Hitlerjevih mož in so Mussolinija "ukradli" ne da bi stražniki pokazali trohico odpora. Ko bo vojne konec, se bo o tem poglavju izvedelo marsikaj zanimivega. Ze sedaj mnogi poznavalci trdijo, da so naše oblasti prepustile Mussolinija Hitlerju zato, ker bi bilo marsikakemu angleškemu ali ameriškemu državniku nerodno in neprijetno "prijati" proti "vojnemu zločincu" bivšemu duceju, katerega so skoro do pred par leti ves čas hvalili in ga podpirali v njegovi borbi proti "komunizmu".

Francoski osvobodilni odbor v Alžiru ni tako rahločuten. Kadar mu vojni zločincev, fašističen agent in Hitlerjev kolaborator pride v roke, se prične obravnava in končno nalogo izvrše strelci. Nekateri liberalni ameriški in angleški komentatorji pravijo, da ta drastična procedura Francozov mnogim ljudem v angleški in ameriški vladi ni prav nič všeč. Kajti zločincev je toliko, da se kmalu ne bo vedelo, kdo sploh ni "zločinec".

Tudi v prejšnji vojni so zavezniki obetali, kako bodo pospravili z njimi. A obsojenih je bilo v smrt le par nižjih nemških oficirjev in se tistih menda niso vseh pokončali. Glavni krivci pa so uživali svoje prihranke v gradovih: do smrti, in tako bo morda tudi sedaj, razen če prevlada nazor francoskega osvobodilnega odbora v Alžiru. Tam mislijo zares.

Izmed najznamenitejših francoskih "vojnih" zločincev, ki so ga obsodili v smrt, je bil Pierre Pucheu. Ameriška publika, ki je odvisna za dnevne novice povsem od kapitalističnega dnevnega tiska, je dobila iz poročil o njemu vtis, da je bil Pucheu kaznovan s kroglijami zgolj iz maščevanja. Njegov zagovor so na dolgo in široko razlagali, ko je na obravnavi pravil, da jo to nad njim politični zločin, ne pa obsodba.

Pucheu je bil v Petainovi vladi v Vichiju notranji minister. Pregarjal je socialiste, komuniste in druge liberalce, in obdolžen je bil, da jih je mnogo izmed njih izročil Hitlerju za talec. Storil je kolikor je mogel, da bi Francijo spremenil v državo "novega reda" po vzgledu nacizma v Nemčiji. Ko je prišel v pest osvobodilnemu odboru — pravilno — novi francoski vladi v Alžiru, se je na obravnavi, na kateri so bili zastopani ameriški in angleški krogi (kot "opazovalci") zagovarjal, da to, ker je bil minister v Petainovi vladi, ni noben zločin. Petainov režim je ameriška vlada takrat priznala in imela ambasadorja v Vichiju. On je bil notranji minister in je moral skrbeti v tej službi za red in mir v Franciji. Tako mora delati vsak notranji minister.

Ampak vsi zagovori mu niso nič pomagali, niti ne pritiski iz zavezniških krogov na sodni tribunal, da naj upošteva v razsojanju izredne razmere. Pucheu je bil obsojen v smrt kot izdajalec, kot vojni zločinec in kot Hitlerjev sodelavec.

Dne 20. marca zgodaj zjutraj so ga odvedli iz ječe v Alžiru na vojaško strelišče. Njegova poslednja želja je bila, da naj se mu oči ne zaveže, ne zveže rok, in da naj se njemu dovoli ukazati strelcem, kdaj naj mu poženejo svinčenke v telo. Tako se je zgodilo.

Na obravnavi in po obsodbi je Pucheu zagrozil, da to, kar je sodni tribunal z njim storil, pomeni uvod v civilno vojno v Franciji.

Pierre Pucheu je bil kapitalist. V predvojni Franciji je vsled strahu za svoja bogastva bil s tisto politično strujo finančnih in industrialnih magnatov, ki je imela za svoje neuradno geslo "rajše Hitlerja kot komunizem". Dobili so Hitlerja, zaorali Francijo in njeno ljudstvo pa pahnili s to svojo politiko v strašno bedo in zasužnjeje.

Nedavno se je v londonskem in ameriškem tisku pojavilo verodostojno poročilo, da francoska bogataška gospoda živi v Parizu in v drugih francoskih mestih razkošno, kakor zmerom. Ničesar ji ne manjka. Sčiti pa jo gestapo in pa Lavalova policija.

A francoski proletariat ni kakor nemški, katerega si je Hitler, po pomoritvi voditeljev, o velik okrog prstov. Tudi v voditelji francoskega delavstva je Hitlerjeva-Petainova-Lavalova kasta pomenila, a delavstvo na Francoskem je tudi brez voditeljev ostalo revolucionarno in baš to delavstvo je tisto, ki je na proces v Alžiru tako mogočno vplivalo, da je Pucheu za svoje zločine moral plačati z življenjem. In pred njim nekaj drugih, manj znanih Francozov.

Ko je prerokoval, da to, kar so z njim storili, pomeni civilno vojno v Franciji, ni govoril tjavendan. Francoski proletariat noče povrniti razmer, v kakršnih je Francija bila ob pričetku te vojne. On hoče socializem. Pucheu pa je govoril v imenu posedujočega francoskega

ga sloja, ko je dejal, da se ne bo podal in se res ne bo. Noben vladajoči razred se ni še nikdar podal brez boja. Eden novejših primerov v dokaz temu pravilu je bila civilna vojna v Rusiji.

Ampak zadeva Francije ni samo francoska zadeva. V Angliji je pripravljena ogromna angleška-ameriška armada, da vpadе vanjo ter si tam ustanovi "drugo fronto" na kontinentu. S kom bo zavezniško poveljstvo, ko dobi v Franciji trdna tla: S proletariatom, ki zahteva smrt za vse, ki so služili vladi v Vichiju in s tem Hitlerju? Ali pa morda s tistim slojem, ki ga Vichy zastopa?

Kajti v tem revolucionarnem potresu v Franciji se bo šlo edino, ali naj bomo na strani ljudstva, ki je za strmoglavljenje kapitalizma, ali pa s kapitalizmom. Kako je to vprašanje zamotano, si lahko predstavljamo, če imamo v uvidu, da sta Anglija in Zed. države kapitalistični deželi, in da Rusija v svojem interesu objublja, da se ne bo u-mešavala v notranje zadeve drugih dežel, da kominterne več nima, in da se v glavnem samo zase briga.

RUSKE ZMAGE NA BOJIŠČIH, DOMA IN V DIPLOMACIJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

štiri milijone mož, izmed njih 1.800.000 ubitih. Po ruskih računih znašajo nemške izgube na vzhodni fronti 13 milijonov mož. Kolikšne so ruske, tega sovjetska vlada že dolgo ni povedala, a so nedvomno tudi ogromne.

Ofenziva se nadaljuje

Nemci se posebno čudijo, kje dobiva rdeča armada rezerve za tako dolgotrajno ofenzivo, ki je Hitlerjevi armadi nikakor ni mogoče ustaviti. Na 2.000 milj dolgi fronti napada rdeča armada sedaj tu, sedaj tam, povsod z uspehom. Prišla je na rumunska tla, že prej pa na Poljsko, preko estonske meje in je že tik Slovaške. Njeni triumi presenečajo ves svet — posebno Nemce in Japonce.

Nova pogodba z Japonsko

Zmage na bojiščih omogočajo sovjetski vladi tudi več samostojnosti in samostojnosti na diplomatičnem polju. Iz nove pogodbe z Japonsko je razvidno, da nameravata ostati v mirnih odnosih, četudi mnogi v Angliji in v Ameriki žele, da bi Rusija zavezničkom pomagala tudi v vojni z Japonsko, in enako pa je Hitler Japonsko že od začetka svoje vojne z Rusijo silil, naj udari v Sibirijo.

Novo pogodbo z Japonsko smatra sovjetska diplomacija za velik triumf, kajti Japonska je prepustila Rusiji oljna in premogovna polja na severnem delu otoka Sakhalin na Pacifiku, ki jih je imela v najemu, dasi bi najeminska pogodba med njima potekala šele l. 1970. A Moskva si je mislila, sedaj je priložnost, pritisnila je s svojim predlogom na Tokio in mikadova vlada se je udala, dasi sta ji premog in olje s Sakhalina potrebnejši kot kdaj prej. Pogodba določa, da bo Rusija pošiljala s tega otoka Japonski 50.000 ton olja na leto skozi pet let pričeniš z letom po končani vojni. Za vse japonske naprave na severnem Sakhalinu (v premogovniških in oljnih revirjih in v pristaniščih) bo Rusija plačala Japonski pet milijonov rubljev. Ob enem je Rusija dala Japonski koncesije za ribarstvo v morjih ob Sibiriji za nadaljnjih pet let.

Vloga sov. diplomacije v Evropi

Eno najsenzacionalnejših potez je napravila sovjetska diplomacija s priznanjem kralja in njegove vlade v Italiji. O tem je članek na 2. strani.

Pogajanja za mir s Finsko so se minuli teden obnovila. Iz "dobro poučenih virov" poročajo, da je sovjetska vlada pripravljena z Rumunijo prijateljsko ravnati, ako se iz nje iztrebi stari režim in si ustanovi ljudsko vlado. Moskva je po preko-račenju rdeče armade v Rumunijo izjavila, da ne misli pridržati rumunske zemlje in iz drugega vira poročajo, da će Rumunija postane demokratična, bo Rusija delovala, da se ji vrne tisti del Transilvanije, ki ga je Hitler Rumuniji vzel in dal Madžarski.

Čehoslovaški vladi je Moskva zagotovila, da čim pride rdeča armada na Slovaško in Češko, bo vsa civilna uprava takoj pre-

šla v roke čehoslovaške vlade. To je povsem drugačna politika, kot pa jo ima v tem oziru angleško in ameriško poveljstvo, ki vežba za okupirane kraje svoje ljudi za civilno upravo. A tudi sovjetska vlada ne postopa v vsaki deželi enako. To ve posebno dobro poljska zamejna vlada.

Vsi imamo kake križe in težave

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tem vložke forme. Moj ših vsak pondeljek se začne pred 8. zjutraj v uradu in konča v tiskarni, domov z njega pa pridem po polnoči. Če v pondeljek do polnoči ne skončamo, moram biti naslednje jutri ob 8. spet v tiskarni.

Vsako, ki ima skušnje, ve, da ima človek samo pri listu dovolj dela. Seveda, lahko bi ga napolnil s stvarmi iz raznih uradov, ali ga "zmašil" skupaj tjavendan, toda koliko časa bi tak list mogel izhajati, razen ako bi se ga plačevalo iz kake druge blagajne! Površno, skupaj zmašeno delo, samo zato, da se list napolni — ne, to ni v moji naturi.

Urednik Proletarca stori dobro listu, če se briga tudi za njegovo agitacijsko stvar, piše o nji in jo oglašja, česar večina njegovih prejšnjih urednikov ni smatrala za svojo nalogo. Imeli so pri listu tudi več pomoči, kot pa sedanj.

Ko se takole ubijam s skrbmi, kako čimprej in čimboljše izvršiti poleg dela pri listu tudi delo pri Majskem glasu, smo dobili iz tiskarne, kjer tiskajo Proletarca, "neveselo" pismo, da nam morajo vsled vojnih razmer list podražiti nad \$40 na mesec.

In ravno, ko sem mislil, da imam delo za obe publikaciji že najboljšje napeljano, da bo šlo hitro naprej, me je v desni roki napadel hud revmatizem, lani v tem času pa v nogah. Takrat sem vsaj lahko tipkal, čeprav z muko.

Zadnji petek sem desno roko še skušal rabiti, pa mi je otekle in ni bila več za rabo. Dr. Zaverčnik, ki ima to težavo, da je zaposlen skoro noč in dan, me je grajal. A kaj hočem, ko pa nimam nikogar, da bi prevzel to delo. Predpisal mi je zdravila, in ko sem si nekoliko opomogel od bolečin, sem natipkal še pol drugo stran gradiva za Proletarca z levo roko, da je lahko ob času izšel. Čez par dni, upam, bom lahko rabil spet obe roki. A iz fronte jih bo prišlo mnogo, ki bodo brez njih. Ti ljudje bodo imeli vsled "vojnih razmer" še vse hušje križe in težave kot pa so naše.

Nemci za biznis z Židi

Neka tiskarna v Svcii je dobila veliko naročilo za tiskanje nabožnih knjig v hebrejščini. Ker pa ni imela dovolj hebrejških črk, je pisala ponje tiskarnam v Berlin. Naročilo ji je bilo izpolnjeno.

Dekleta iz Nove Zelandije pridejo v Ameriko

Dasi je ameriška posadka v Novi Zelandiji majhna, se je tam poročilo že blizu tisoč naših vojakov. Ko bo vojne konec, privedejo svoje neveste s seboj.

Anglija nam podporo vrača

Anglija je dala Zed. državam, v povračilo za lend-lease dajatve, materijala in poslužbe v vrednosti poltrije milijarde dolarjev, vsem zavezničkom skupaj pa v vrednosti sedem milijard.

Nemški letalci poškovali v Angliji veliko domov

Od pričetka vojne pa do konca januarja to leto so nemški bombniki z napadi na Anglijo blizu tri milijone hiš toliko poškovali, da je lastnikom pomagala z materijalom za popravila vlada.

Tudi Avstralija pomaga

Avstralska vlada prispeva za vzdrževanje naše armade na južnem Pacifiku milijon dolarjev na dan.

Naciji ubili v Angliji nad 0 tisoč civilistov

V napadih nemških letalecv na angleška mesta je bilo ubitih vsega skupaj do konca marca nad 50 tisoč civilistov in okrog 170.000 je bilo poškovalanih.

SOCIALIZEM NI SAMO STVAR DELAVCEV NEGO VSEH LJUDI

Zakaj sem socialist? Ker se meni slabo godi, drugim pa dobro? Ker imam jaz več mesečnih dohodkov, kakor nekdo drugi?

Ne, — bo odgovoril nekdo, ki je o socializmu že kaj bral v knjigah: Sem socialist, ker sem spoznal, da družabni razvoj nujno vodi v socializem. Kakor je sledil fevdalnemu kapitalistični red, tako mora za kapitalističnim priti socialistični red.

Mora? Odkod ta gotovost? Znanost ti je ne more dati. Lahko ti razodene neke zakone, po katerih se razvija življenje, ne more ti pa povedati, niti če boš še jutri živel, niti, da bo zemlja jutri še obstojala.

Družba in gospodarske razmere? To ni nič drugega kakor določen način sodelovanja živih ljudi. Tega načina pa ne določajo niti ne spreminjajo same "razmere", ampak ga v veliki meri določajo in spreminjajo živi ljudje samo. Možje delajo zgodovino.

"Razmere" seveda močno vplivajo na ljudi in na njihovo miselnost. Toliko močneje — kolikor nevednejši so ljudje. Misleč, samostojen človek se pa dvigne nad "vladajoče razmere", snuje v svojih mislih nekaj novega in dela za nekaj boljsega.

Zakaj sem torej socialist? Ne za to, ker se meni slabo godi, drugim pa dobro, ne zaradi tega, ker verujem, da mora slediti kapitalističnemu redu socializem, ampak, ker hočem, da se kapitalizem, ki je krivičen in za človeštvo škodljiv, nadomesti s pravičnejšo in človeka vrednejšo ureditvijo življenjskih razmer.

To miselnost najdemo že pri samih idejnih utemeljiteljih socializma. Kaj so bili Engels, Marx, Lasalle? Ročni delavci? Ubogi uradniki? Ne, vsi trije so bili sinovi meščanskih družin. V njih imamo živ dokaz, da socializem ni samo vprašanje želodca in revežev, temveč da je splošen višji etičen ideal človeštva.

Marx je bil sin premožnega advokata, oženil se je s sestro tedanjega pruskega notranjega ministra, imel je vs. možnosti, da si uredi udoben meščanski življenje, toda imel je druge

ideale in zaradi teh idealov je prišel v preganstvo v London, kjer je moral nekak zastaviti svoj suknjič, da si je kupil papirja, in si moral pri sosedih izposoditi denar, da je plačal pogreb svojega edinega ljubljene sina, ki mu je že kot deček umrl. In pri takem pomanjkanju je gladko odklonil dve Bismarckovi ponudbi, ki bi mu zagotovili lepo eksistenco! In še bolj se je zakopal v delo, mimo katerega svet več ne more.

Kaj je bilo odločilno pri njem? Kaj mu je dajalo moč za dosledno nadaljevanje svoje dela? Moralni odpor proti staremu redu in strastna volja po pravici. In pri vsakem človeku so ti moralni vzroki merodajni, da se odloči za eno ali za drugo. Vsi ljudje se ne morejo naučiti ekonomije in teorije o večvrednosti, pa četudi bi se je naučili, suho znanje še ne vzpodbuja k dejanju. Lahko pa se razgibljejo ljudske množice na spoznanju, da je kapitalizem krivičen in škodljiv za vse človeštvo in da pomeni socializem pravičnejšo in človeka vrednejšo ureditev življenja.

Osnovno bistvo socializma je torej v ideji pravičnosti, v volji po medsebojni pomoči in pravični vzajemnosti, v delu za tako ureditev odnosov med ljudmi, kakor odgovarja človeški vesti.

Zato pa socializem ni samo stvar delavcev, ampak je vprašanje vsega ljudstva.

OKUPACIJA NEMCIJE PO ZMAGI

V naziranjih glede povojne okupacije Nemcije in Avstrije so se pojavila razna nesporazumljenja. Washington in London sta različnega mnenja glede razdelitve ozemelj, katere imajo za sestri Rusi, Angleži in Amerikanci.

Iz Londona so prišle vesti, v katerih je bila omenjena ruska zona okupacije na ozemlje, ki sega od vzhoda sem do reke Odre, kar je zelo presenetljivo, katere kroge v Washingtonu, ki so bili prepričani, da predvideva sporazum mnogo bolj obširno o-

kupacijo po ruskih četah — približno do reke Elbe.

Dobro informirani washingtonski krogi — ki pa niso uradni, prav kot niso uradni viri londonskih vesti — so prepričani, da je bil dosežen v Teheranu sporazum, ki daje Rusiji mnogo več vpliva v Nemčiji. Iz teh krogov prihaja naslednji načrt, ki baje obstoja za zasedbo Nemčije:

Ruska črta bi šla od pristanišča Kiel na Baltskem morju do Elbe, potem ob reki Elbi do čehoslovaške meje, nato ob češki meji do Avstrije, katere vzhodni del bi po tem načrtu pripadal ruski okupacijski zoni.

Amerikanci bi po tem načrtu zasedli zahodni del Avstrije, zahodni del Šaške ter Porenje, z južnimi predeli Nemčije. Glasov omenjenih londonskih poročil pa bi pripadla Amerikancem samo zahodna Nemčija in Šaška.

Londonski načrti predvidevajo, da pripade ves del Nemčije zahodno od Odre pa do Rena izključno britanskim okupacijskim četam, dočim omejujejo washingtonski načrti angleško zono okupacije na severno obrežje, obemug z važnimi velenosti kot Hamburg in Bremen, ter pokrajine Hanover in Westfalija. London tudi poroča, da bodo zasedle kombinirane anglo-ameriške čete garnizije v Porenju, dočim bi kombinirane anglo-ameriško-ruske čete zasedle Avstrijo brez nadaljnega deljenja.

Tukajšnji krogi naglašajo, da so načrti, objavljeni v Washingtonu, bolj primerni in logični, ker dajejo Rusiji pod kontrolo precej več nemškega ozemlja, toda samo eno veliko industrialno središče, namreč, Slezijo. Industrijski centri, ki so večje važnosti, v Porenju in na Šaškem, pa bi se nahajali v rokah zahodnih veselil.

Delavci, podpirajte Proletarca kot podpira on vaše napore in boje!

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERISKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški Zedinjenih držav in Počidne države z glavnim mestom, številnim prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižici je samo 50 centov + poštnino vred.

Naročila sprejema: Knjigarna Proletarca 2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA" Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00 Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN and SURGEON 3724 West 26th Street Tel. Crawford 2212 OFFICE HOURS: 1:30 to 4 P. M. (Except Wed. and Sun.) 6:30 to 8:30 P. M. (Except Wed., Sat. and Sun.) Res. 2219 So. Ridgeway Ave. Tel. Crawford 5440 If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON POGREBNI ZAVOD Tel. 20-361 424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE Največja slovenska knjigarna v Zed. državah Pišite po cenik PROLETARCU 2301 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, 23 ILLINOIS

POROČILO O FINANCNEM STANJU SLOVENSKEGA AMERISKEGA NARODNEGA SVETA za mesec februar 1944.

Bilanca 31. jan. (na banki \$18,411.03, ročna blagajna \$9.62)	\$18,420.65
Dohodki:	
Podružj. štev.	
1, Detroit, Mich.	\$ 150.00
2, Chicago, Ill.	100.00
6, Ely, Minn.	32.80
8, West Newton, Pa.	13.50
9, Willock, Pa.	9.85
11, Ambridge, Pa.	20.00
12, W. Aliquippa, Pa.	21.95
15, Springfield, Ill.	7.86
22, Midway, Pa.	10.00
23, St. Louis, Mo.	24.25
24, Virden, Ill.	3.49
26, Salem, Ohio	36.60
32, Cleveland, Ohio	6.00
33, Bridgeville, Ohio	27.50
38, Acmetonia, Pa.	50.00
39, Cleveland, Ohio	500.00
40, Kemmerer, Wyo.	6.00
44, Traunik, Mich.	14.40
45, Sheboygan, Wis.	2.00
47, Pueblo, Colo.	5.00
49, La Salle, Ill.	300.00
53, Johnstown, Pa.	4.00
54, Chicago, Ill.	19.00
56, Milwaukee, Wis.	100.00
59, Brooklyn, N. Y.	10.00
65, Worcester, N. Y.	7.00
83, Walsenburg, Colo.	5.00
86, Elizabeth, N. J.	5.00
88, Brooklyn, N. Y.	7.95
91, Chisholm, Minn.	14.50
94, Hostetter, Pa.	5.00
John Olip, Clarendon Hills, Ill.	5.00
St. 50 SNPJ, Clinton, Ind.	12.00
Prispevki poslani potom Glas Naroda	13.00
Prebitek shoda, Pittsburgh, Pa.	538.41
Federacija SNPJ, Fayette & Green Co., Pa.	15.70
Zapadna Slovanska Zveza, podaril gl. odbor	500.00
Dohodki za februar	\$ 2,602.76
	\$21,023.41
Izdatki:	
Najemnina urada do 15. marca	\$ 50.00
Potni in vozni stroški	119.02
Poštšina	25.00
Tiskovine	7.00
Razsvetljava	1.00
Telegrami	2.31
Naročnina Inter-Continent News za predsednika	40.40
Subvencija Združenemu odboru	1,500.00
Publikacije in revije	20.00
Razno	.86
Skupni izdatki	\$ 1,766.09
Bilanca na banki 29. februarja	19,221.37
Ročna blagajna	35.95
	\$21,023.41

Joseph Zalar, blagajnik.

Mirko G. Kuhel, pomožni tajnik.

The Unity of Exploiters

A signed article in The New York Times Sunday, March 19 told a sordid story of the selfishness of wealthy Poles who now live in a settlement provided for them in Iran by the British military authorities.

It may come as a shock to some Americans to know that there are still wealthy Poles. After hearing so much about the ruin of Poland, the impression may be that the Polish people are destitute. But that is not the case. There are still rich Poles, rich Italians, rich Chinese as well as poor ones.

The reason why a nation can be destroyed and its people impoverished without the accompanying destruction of the wealthy class of that nation is that the exploiters—the owners and interest takers—are united in a bond of common interest that is worldwide. They do not confine their investments and holdings to their own country, but send their dollars, pounds, lira and kopecks wherever there are workers who tolerate exploitation.

The structure of society is such that, if preserved, the end of the war will see a greater bond of unity between the rich and powerful of all nations than between the rich and the poor of any nation. That is how it was before the war. That is how it will be after the war for every nation that tolerates the capitalist system.

The game of labor exploitation does not include patriotism as one of its rules. Americans exploit Americans as well as Chinese. Britons exploit Britons and Poles exploit Poles. And all exploiters work together to see to it that even war shall not end the exploitation system.

In last week's issue we published a story that Congressman Jerry Voorhis caused to be printed in the Congressional Record. What the story revealed is that representatives of the big financial interests of America and Britain have been meeting in Switzerland with their fellow financiers from Germany. All through the war such meetings have been going on, the story relates, for the purpose of planning the post-war world order. Workers do the fighting but owners are doing the planning.—Reading Labor Advocate.

Britain After the War

American listeners who had not been following British politics must have found the second half of Mr. Churchill's recent radio talk rather puzzling. After presenting one of his usual sweeping surveys of the war, he suddenly switched to the domestic front. In a bitter attack he castigated critics who, he said, were demanding complete solutions of all post-war problems. Clearly, this reflects the groundswell of opposition in Britain which has recently overwhelmed several government nominees at by-elections. The form of Mr. Churchill's counter-attack indicated his awareness of popular insistence on a new and different Britain after the war. He claimed that, while the war always came first, the government had not been negligent in social planning. He pointed to the Education and Health bills now before Parliament and promised a comprehensive social-security measure in the near future. Finally he outlined a large scheme of public housing and probably startled some of our economic royalists by his reminder that the British government had power to take all land needed for state purposes at its 1939 valuation.—The Nation.

IT'S ALL THE DIFFERENCE WHO IS CHEATING AND HOW

By RAYMOND HOFSES, Editor Reading Labor Advocate

The story is that 70 welders at the Bethlehem Steel Company's shipyards in Sparrows Point, Maryland, are accused of cheating by a conspiracy with other workers who inspected and measured their work.

The result of that crooked action, according to newspaper reports, is that the company and the government were being defrauded out of a million or more dollars a year.

It was given top-page position by the commercial press—and here I sit writing about it and refusing to become excited and resentful, or even surprised.

It's such a little thing, compared to what the big business interests at the top of the capitalist heap are doing. Why, it's only money, after all. The Anaconda Copper big-wigs endangered the very lives of the soldiers who were "selected by their neighbors" to go out and be shot at. The Bethlehem welders aren't charged with anything like that. At least they welded in a workmanlike manner.

And it's such a natural thing, too, when we consider the kind of system under which the people of today have been reared and exploited. What else can one expect? The wonder of it is that there is so little cheating and so much loyalty and social honor in the thought and actions of the workers.

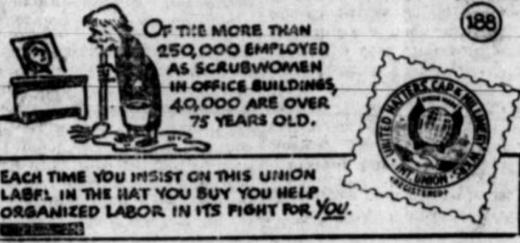
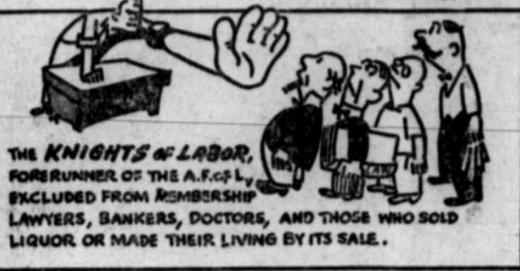
Reflect. Those welders are the people who were taught to venerate and copy the people who "get the gelt." People like the Anaconda bosses whose opinions are quoted as authority for anything and everything—as Henry Ford's opinion recently that the war would end in two months was splashed on the front pages. Is it surprising, then, that they should do illegally what the people who run this nation have been crafty enough to do legally? Why, a million dollars is "chicken feed" compared to the gravy that the laws of the land permit the owners and employers to skim from the bloody brew of this war.

As usual, the workers are pikers. They steal when, if they only had sense enough to organize, they could make the world their own and forever end the legalized robbery of those billions of dollars every year which owners take from workers!

It's not a nice thing for workers to do. Conspiracy to defraud is not a social action at any time. But —

THE MARCH OF LABOR

THROUGH 19 STATES AND ONE TERRITORY HAD PRESCRIBED THE HOURS OF LABOR BY 1934, THE LAWS WERE RENDERED INEFFECTUAL BY CLAUSES PERMITTING CONTRACTS FOR LONGER WORKING DAYS.

Health at 85 Cents a Week

Anybody can denounce a \$40 suit because \$40 is too much to pay for a vest. In the same spirit, the Hearst press, following the lead of certain medical groups, is denouncing the medical insurance plan contained in the Wagner-Murray-Dingell bill because "to carry on this socialistic scheme there will be a tax of 6 per cent levied on incomes and 6 per cent confiscated from the earnings of employers."

What are the facts? The Wagner bill does not propose a flat 6 per cent tax for anything, least of all for medical insurance. What it proposes is a comprehensive social insurance system, comparable to Britain's Beveridge plan, for greatly expanded retirement, unemployment, disability, maternity and medical benefits. To finance the whole program, the bill proposes equal contributions by worker and employer, representing 6 per cent of each worker's wages up to \$3,000 a year. A man who earns \$35 a week would contribute \$2.10 a week to the insurance fund, his employer contributing the same amount. The maximum contribution for any worker would be \$3.42 a week—for which he gets complete social insurance protection for himself and family, with benefits much larger than those provided by the existing plan.

The medical insurance part of the program would be financed by one fourth of the total fund. The worker and his employer would each contribute, not 6 per cent, but 1 1/2 per cent of wages under \$3,000 for medical and hospital care. The maximum contribution for medical insurance would be 85 cents a week; for a worker earning \$35, it would be 52 cents. Is this too much to pay for medical care?—The Chicago Sun.

IN THE WIND

From THE NATION

The March 17 issue of Yank, the army magazine, publishes letters on the soldier-vote controversy by fifty-seven soldiers. Fifty-six want a federal ballot; one wants no ballot at all; none are interested in states' rights.

The United States Chamber of Commerce approves of American participation in the United Nations Relief and Rehabilitation Administration — on this condition: "Care should be taken that, under the heading of rehabilitation, commitments for post-war reconstruction are not authorized."

Opposition to a national-service act is expressed by the Wall Street Forecast, an organ of the cotton-textile business, in these terms: "History will record the guileless candor of native-born Americans predominantly Anglo-Saxon developing a land inordinately rich in resources and extending the helping hand to myriad others to whom freedom was unthinkable and unworkable. These hordes have spawned on the American shores, mistaking liberty under law for license and eventually destroying the law itself."

Printers' Ink, an advertising magazine, reports that a group of grocers and tobacco distributors, "hitherto highly articulate and bitter against OPA," has recommended that Congress "pass legislation continuing OPA as an after-the-war agency to establish minimum prices below which merchandise could not be sold."

Harold W. Hirth of Milwaukee, in an address to the Minnesota Retail Hardware Association, called on the assembled merchants to give preference to discharged soldiers in their post-war hiring, because the soldiers have learned the value of discipline: "They will do what they are told to do and when they are told to do it without question."

Though the Communist press is saying sweet things about big business these days, the big-business press is not interested. The March

18 issue of Business Week admits that employers who deal with Communist-dominated unions "now have the most peaceful labor relations in industry," but in the same article gives its blessing to James G. Thimmes, new head of the California C. I. O. Council, whose chief virtue in its eyes is his long record of opposition to Communist elements.

The OPA Consumer Advisory Committee includes no housewives.

Festung Europa: They tell it in Norway: The Nazi mayor of Asker had a young pig of which he was extremely fond. He named him Truls, a good Norwegian name. He even resorted to the black market to get the best of feed for the animal. But one morning shortly before Christmas the pig was missing. There were blood stains on the snow, and tacked to the pigsty was a placard bearing a drawing of the iron cross, with which German soldier's graves are marked and this inscription: "Truls, 12/17/43. He Fell in the Fight Against Bolshevism."

At Hucorgne, Belgium, patriots seized the station master, whom they knew to be a Gestapo informer, cut off his mustache, and shaved a swastika out of his hair.

AIR MAIL TO MEMBERS OF OUR ARMED FORCES

Air mail sent to or by members of our armed forces outside the continental United States who receive mail through A. P. O.'s or Fleet Post Offices, in care of the postmasters at the various ports of embarkation, including that addressed to A. P. O.'s or the Fleet Post Office in care of the postmaster at Seattle, Washington, or to an A. P. O. in care of the postmaster at Minneapolis, Minnesota, must be prepaid at the air mail rate of 6 cents per half-ounce or fraction thereof.

The new air mail rate of 8 cents an ounce is applicable to all air mail addressed for delivery at stations or camps within the continental United States. Every effort should be made to have all air mail for our armed forces fully prepaid.

Looking Ahead

By LEN DE CAUX

Writing from his palatial "doghouse" the U. S. Chamber of Commerce building in Washington, Pres. Eric A. Johnston warns labor that it, too, may land in the same doghouse business has occupied these many years.

Labor got into the "master-bedroom" after 1933, according to him, while business was socked and socked and driven into the doghouse.

But "it's just three jumps from the master-bedroom to the doghouse," says Johnston, and right now labor has a priority for those three jumps.

Looking out from their shacks and shantytowns toward the luxurious abodes of the lords of business and industry, the hosts of labor will doubtless learn with surprise that it is they who have been occupying society's "master-bedroom."

With wages frozen by the Little Steel formula, while living costs have risen 43 1/2%, the men and women of labor may even envy Poor Fido Business the bones so regularly delivered to his doghouse door.

These include record-breaking profits—yes, since 1933 and even more so since the war—and government guarantees of normal rate of profits for two years after the war.

While labor gets socked with Smith-Connally Acts, with food-subsidy bans, with soak-the-poor taxation, a reactionary majority in Congress jumps to every bark that comes from the "doghouse" occupied by the Nat'l. Assn. of Manufacturers. And a servile press even anticipates these barks.

If you can offer labor the same kind of service business has so long enjoyed in its snazzy, air-conditioned doghouse, all we can say, Mr. Johnston, is — oh boy, just lead us to it!

It seems that some people have been trying to "smear" Congressman Dies, or so he claimed—and on the strength of this claim, he was granted one full hour in the House to try to wipe the smear.

Dies complained bitterly he was the victim of what he called the "smear-by-association" — namely that his associations with fascist elements were used to make it appear that he was a fascist.

Oh deary me, can it really be that anyone should be so unprincipled as to use against Dies himself the tactics on which his committee has a virtual monopoly!

MISCELLANY

Henry Ford prophesied that the war will end in two months. He also predicted the abandonment of railroads, and found that "the cause of all the world's troubles are laziness and idleness." Thanks, Mr. Ford. We'll try to work harder. Ilya Ehrenburg says the Russians will march to Berlin. The Atlantic Charter has fallen into a state of innocuous desuetude, opposition members of Parliament declared. Principles enunciated by Roosevelt and Churchill have been nullified by the hard realities of practical power politics. "The Chinese are the bravest soldiers in the world," said Colonel Rothwell Brown, commanding a detachment of Chinese peasants with two months' training fighting against veteran Japanese in the Burma jungle. Only a few years ago the Chinese were a nation of pacifists. Simon Strunsky advocates the establishment of a Federal Department of Complaints Adjustments, and Improvements. Swell idea! Big Bill Thompson is dead. Now King George can visit Chicago safely. Love conquers all. Young King Peter of Yugoslavia married the girl he has long loved — Alexandra, the daughter of King George of Greece, with King George of Britain as his best man. This should please Churchill, who is devoted to the "monarchical principle." But Peter defied his own Cabinet; he may have to go to Hollywood to live happily ever after. His vast wealth is invested in America. It looks as though Tito would take over the King's job. —Liston M. Oak in The New Leader.

Field Marshal Smuts, speaking before the Empire Parliamentary Assn. Nov. 25, 1943, called attention to the disappearance of all first-rate continental powers except Russia. He dismissed Italy and France with a shrug, but on the subject of Germany he said: "The Germans are a great people with

great qualities, and Germany is inherently a great country." Cairo provided specifically for the dismemberment of the Japanese empire. From Teheran, however, came no word about the dismemberment of Germany. Prime Minister Churchill told the House of Commons on Feb. 22, 1944, that extermination bombing would be continued in German occupied territory until unconditional surrender but he added: "Unconditional surrender means that the victors have a free hand. It does not mean that they are entitled to behave in a barbarous manner nor that they wish to blot out Germany from among the nations of Europe."

A week later (Feb. 28) The Times of London, semi-official spokesman for the British government, editorialized: "In spite of the burning detestation of German oppression that fills Europe at this moment, it is still axiomatic that Germany cannot be other than an important member of the European body politic and economic." The line of argument is unmistakable. The policy is being more and more clearly defined. Marshal Smuts spoke a few friendly words. The Times is demanding a strong postwar Germany. The political reason behind this line is equally obvious. A strong, organized central Europe is the only possible economic and political make-weight against the strong postwar position of Russia. Germany was rehabilitated after World War I to check the westward spread of bolshevism. After World War II Germany will be the chief bulwark of western Europe against Marshal Smuts' "new colossus that bestrides this continent"—the Soviet Union.

James H. Maurer

James Hudson Maurer was one of the most effective, most genuine, most native leaders of the American socialist movement. Put him with his group and you immediately clarify the meaning of his life and influence. He belonged with Victor Berger, Daniel Hoan, Jasper McLevy and Meyer London, by virtue of the fact that he was a good socialist without being cut off from the powerful main currents of American life. He was soundly tied into the labor movement. He always had his eye on practical reforms which would immediately benefit the working class, without forgetting the socialist ideal.

Jim Maurer—and these other men whom I have mentioned—hated big words and any sort of exhibitionism. He scorned "theoreticians." But he was master of a really basic vocabulary. In his mouth common words could sear and blister. And the most terse and trenchant of them he poured out upon fellows who thought they knew all about Marx but lacked acquaintance with common people and their needs.

Other socialists fought against the labor movement or, at any rate, spent a good deal of energy in criticism of it. Jim Maurer, who was a faithful socialist every minute, served 16 years as President of the Pennsylvania State Federation of Labor. He never concealed his convictions. Concealment would have been temperamentally impossible. The organized workers of Pennsylvania knew well what this man stood for, and they elected him over and over again.

When Jim's life came to an end last week he was exactly 80 years old. For long months he had been forced by illness to remain in his home considering the experiences of a life which went back to the Civil War. He was saddened by much of what he saw in the world. Always honest, he never glossed over the horrors of the war or the signs that we are going straight toward another period of nationalism and imperialism. But he had every right to take satisfaction in solid accomplishments of his own. For he had not spent his life talking about socialism. He had helped make definite advances. Because he had lived, life was better for the people of his state and his town. — W. E. Bohn, in The New Leader.

When Do We Take the Profits Out of War?

The profits of the railroads for the past two years have been the largest in their history, by far. Net income of Class I railroads, after taxes and fixed charges, were: 1943—\$874,000,000; 1942—\$904,000,000. Gross revenue in 1943 amounted to about \$9,000,000,000.

It must be stressed that the profits cited are after provision of about \$150,000,000 allowed the railroads "for amortization of defense projects"—a euphemism which conceals the fact that this \$150,000,000 was spent for permanent improvements on the roads—principally rolling stock—not for temporary war projects.

In 1939 the year in which war started in Europe, profits of American railroads were less than \$95,000,000. Their 1942 earnings were the largest in history—about \$100,000,000 larger than in the lush year 1929.—The New Leader.

CENTRAL EUROPE POLITICAL AND ECONOMIC PLAYGROUND

By SCOTT NEARING

Central Europe occupies a key position in world economy. Not only are its natural resources extensive, but its network of mines, factories, railroads, roads, financial and merchandizing enterprises, plus the very large scientific and industrial personnel, constitute one of the world's most important areas of technological theory and practice.

Extermination bombing is taking care of central Europe temporarily wrecking its production enterprises and crippling its transport system. But this will end with the war. Then what?

First central European mines and factories will be re-financed by capital from London and New York and re-equipped, if the present British plans do not miscarry, chiefly by machine tools made in Britain. After the initial steps in reconstruction have been taken, central Europe will do its own re-equipping—especially if British and American capitalists lend generously as they did after World War I.

This is all very well but Germany, both geographically and in technique, lies at the heart of central Europe. Will re-financing and re-equipping central Europe mean re-financing and re-equipping Germany?

The question is a delicate and crucial one. Although Washington has made no public commitments, London is definitely in favor of a rehabilitated Germany.

Field Marshal Smuts, speaking before the Empire Parliamentary Assn. Nov. 25, 1943, called attention to the disappearance of all first-rate continental powers except Russia. He dismissed Italy and France with a shrug, but on the subject of Germany he said: "The Germans are a great people with

ADAMIC'S NEW BOOK
MY NATIVE LAND
Based upon the author's exclusive material, this incredible story of YUGOSLAVIA — the country of the Croations, the Serbians and the Slovenians — and her heroic struggle holds a significant lesson for the democracies.
Order Your Copy Now
\$3.75 a copy
PROLETAREC BOOK SHOP
2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.